

**Jyväskylän yliopiston psykologian pro gradu- ja kandidaatin tut-
kielmien kirjoitusohjeistus laadittuna syyskuussa 2024**

Täydennetty elokuussa 2025

SAATESANAT

Tämä ohjeistus on Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen henkilökunnan elokuussa 2024 laatima versio, joka on tehty lainaten mutta myös muokaten, päivittäen ja yhdistäen aiempia vastaavia tekstejä, joissa henkilökunta on ollut osallisena (ks. Jyväskylän yliopisto, ei pvm. a; Kinnunen ym., 2004; Vänskä ym., 2019). Ohjeistus on kirjoitettu pro gradu -tutkielman näkökulmasta, mutta siihen tutustutaan ja sitä hyödynnetään myös kandidaatintutkielmaa tehtäessä.

Kandidaatintutkielmaa tekevät: Lukekaa näiden saatesanojen jälkeen ensimmäiseksi luku 8 ja sitten vasta muu osa tästä ohjeistuksesta. Luvussa 8 kerrotaan, kuinka tätä ohjeistusta sovelletaan pro gradu -tutkielmaa paljon pienimuotoisempaan kandidaatintutkielmaan. Ohjeistus on kirjoitettu monin paikoin 'sinä' muodossa yksittäistä lukijaa ajatellen. Laitokselamme kuitenkin tutkielmat tehdään pääsääntöisesti useamman opiskelijan yhteistyönä.

Pro gradu -tutkielman tavoitteena on kehittää kykyä tieteelliseen tiedonhakuun, olemassa olevan tiedon erittelyyn ja arviointiin sekä tiedon tuottamiseen ja soveltamiseen. Tutkielmassa opiskelija pääsee osoittamaan kykyään tieteelliseen ajatteluun, perusteltujen tutkimuskysymysten muodostamiseen ja analysointiin sekä havaintojensa raportointiin. Pro gradu -tutkielman tehtyään opiskelija on muodostanut syvällisen kokonaiskuvan tutkielmansa aiheesta perehtymällä aihetta käsitteleviin tieteellisiin julkaisuihin, teorioihin, viitekehyksiin ja keskeisiin tutkimustuloksiin. Näitä hän on kyennyt rakentavan kriittisesti arvioimaan sekä vertailemaan tutkielmansa fokuksen kannalta mielekkäällä mutta myös sopivasti rajatulla tavalla. Opiskelija on myös mahdollisesti saanut olla mukana hanketyöskentelyssä (esim. aineistonkeruussa ja/tai aineiston jatkokäsittelyssä). Tämä yhdessä pro gradu -tutkielman kirjoittamisprosessin ja aineistoanalyysien tekemisen kanssa on tuottanut sellaisen osaamisen, että opiskelija hallitsee tutkimuksen teon eri vaiheet, osaa määritellä ja rajata tutkimusongelmat perustellusti ja taitaa artikkelimuotoisen tieteellisen raportin kirjoittamisen.

Kandidaatintutkielman muoto on samanlainen kuin tässä ohjeessa kuvattavan artikkelimuotoisen pro gradu -tutkielman muoto. Kandidaatintutkielman laajuus on kuitenkin paljon suppeampi ja sen tavoitteena on vasta tutustuttaa tutkimuksen tekemisen vaiheisiin sekä tieteellisen tutkimusraportin kirjoittamiseen psykologian alalla. Kandidaatintutkielman tehtyään opiskelija ymmärtää tutkimuksen teon ja raportoinnin keskeiset vaiheet. Näitä ovat: 1) tutkimusaiheeseen perehtyminen eli aiheen teoreettinen ja empiirinen taustoittaminen sekä näiden pohjalta tutkimuskysymyksen ja/tai -hypoteesien asettaminen, 2) aineistonkeruun ja analyysien toteuttaminen sekä kuvaaminen, 3) saatujen tutkimustulosten kirjallinen esittäminen ja 4) toteutetun tutkimuksen pohdinta, arviointi ja tuloksiin pohjautuvien johtopäätösten esittäminen.

SISÄLTÖ

SAATESANAT.....	1
1 TUTKIELMAN LÄHTÖKOHTIA.....	4
1.1 Tutkielman laajuus, rakenne ja ulkoasu.....	4
1.2 Tekoälyn käyttäminen tutkielman kirjoittamisessa	4
2 TIIVISTELMÄ.....	6
3 JOHDANTO.....	7
3.1 Johdannon yleinen tavoite ja tarkoitus.....	7
3.2 Johdannon rakenne	8
3.2.1 Johdannon aloittaminen eli ingressi	8
3.2.2 Johdannon eteneminen	10
3.2.3 Teoreettinen viitekehys ja käsitteet	11
3.2.4 Aiemman tutkimuskirjallisuuden esittely.....	12
3.2.5 Tutkimuksen tavoitteet sekä tutkimuskysymykset ja hypoteesit	14
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	16
4.1 Osallistujat/tutkimuskohde, aineisto ja tutkimusasetelma	17
4.2 Tiedonkeruumenetelmät	20
4.2.1 Tiedonkeruumenetelmät määrällisessä kyselytutkimuksessa	20
4.2.2 Tiedonkeruumenetelmät kokeellisessa tutkimuksessa	24
4.2.3 Tiedonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa	24
4.3 Aineiston analyysimenetelmät.....	27
4.3.1 Analyysimenetelmät määrällisessä tutkimuksessa	27
4.3.2 Analyysimenetelmät laadullisessa tutkimuksessa	29
4.4 Monimenetelmäinen tutkimusote	31
5 TULOKSET	31
5.1 Tulosten kuvaaminen määrällisessä tutkimuksessa	32
5.1.1 Lukujen ja testisuureiden esittämiskäytäntöjä.....	33

5.2	Tulosten kuvaaminen laadullisessa tutkimuksessa	34
5.3	Taulukoiden ja kuvioiden käyttö tulosten raportoimisessa.....	36
6	POHDINTA.....	37
6.1	Käytännönohjeita pohdinnan kirjoittamisprosessiin.....	38
6.2	Pohdinnan rakenne.....	39
7	TIETEELLINEN KIRJOITTAMINEN JA LÄHTEET	45
7.1	Tieteellisen kirjoittamisen yleisperiaatteita	45
7.2	Lähteiden käytöstä yleisesti tieteellisessä kirjoittamisessa.....	48
7.3	Lähteiden käyttö tekstissä.....	50
7.4	Lähteiden merkintä lähdeluettelossa.....	54
8	OHJEISTUS KANDIDAATINTUTKIELMASSA	59
8.1	Yleisohje	59
8.2	Tiivistelmä, johdanto ja tutkimuksen toteuttaminen.....	59
8.3	Tulokset ja pohdinta.....	60
	LÄHTEET	61

1 TUTKIELMAN LÄHTÖKOHTIA

1.1 Tutkielman laajuus, rakenne ja ulkoasu

Tutkielmassa käytetään **American Psychological Association eli APA:n (2020) ja Psykologia-lehden (ei pvm.) kirjoituskäytänteitä**, joita myös tässä oppaassa sekä tutkielman mallipohjassa hyödynnetään. Pro gradu -tutkielman maksimipituudeksi suositellaan noin 8000–10 000 sanaa sisältäen kansilehden, tiivistelmän, englanninkielisen abstraktin, varsinaisen tekstin, taulukot ja kuviot mutta pois lukien lähdeluettelon ja mahdolliset liitteet. Tämä tarkoittaa Times New Roman 12 fontilla ja 1.5 rivivälillä noin 30 sivua varsinaista tekstiosuutta eli niin sanottua leipätekstiä. **Suosituksena on käyttää artikkelimuotoista rakennetta, joka on: 1) Johdanto, 2) Tutkimuksen toteuttaminen (voidaan nimetä myös otsakkeella Menetelmät), 3) Tulokset ja 4) Pohdinta.** Tämä ohjeistus on laadittu tukemaan edellä kuvattua pitiussuositusta ja tutkielman rakennetta mutta joustavasti – esimerkiksi kokeellisen tutkimusotteen tutkielmat ovat toisinaan lyhyempiä ja laadullisen tutkimusotteen tutkielmat hieman pidempiä kuin yllä oleva suositus. Myös tutkielman rakenteessa voi olla eroja.

Hyödynnä konkreettisesti kirjoittamisessasi tämän ohjeistuksen parina olevaa **psykologian laitoksen tutkielmien mallipohjaa**, johon on luotu valmiiksi tyyliä eri asioiden ilmaisuun. **Käytä fonttina Times New Romania koossa 12 ja riviväliä 1.5. Lisää sivunumerointi tiedoston ylätunnisteeseen.** Mallipohjasta löytyy erilliset tyyliä otsikoiden, taulukoiden ja kuvien jälkeen tulevaan ensimmäisen tekstikappaleen (tyyli 1. kappale) ja tämän jälkeisen muiden kappaleiden (tyyli Normaali kappale) perustekstille, eri tasoille otsikoille, taulukoiden ja kuvien otsikoille, taulukkoketkille sekä lähdeluettelolle. Kun käytät tyyliä kirjoittaessasi, muotoilu on ohjeiden mukainen. Lisätietoa muotoiluista ja tyyleistä löytyy mallipohjasta. Mallipohjan liitteenä on ohjeistus tutkielman ulkoasuasetuksista, jota voi halutessaan käyttää mallipohjan sijaan. **Tutkielman arvioinnin kannalta erilaiset otsikoiden tyyliä tai muut muotoiluja koskevat yksityiskohdat eivät kuitenkaan ole keskeisiä. Tärkeintä on huomioida yllä kuvatut, lihavoinnilla korostetut kohdat.**

1.2 Tekoälyn käyttäminen tutkielman kirjoittamisessa

Erilaiset tekoälysovellukset mahdollistavat nykyään monenlaista tutkimuksen teossa. Esimerkiksi tekoälyä voidaan soveltaa niin kirjoittamisen apuna kuin itse tutkimusanalyysissä. Tässä alaluvussa annetaan joitakin ohjeita nimenomaan tutkielman kirjoittamisen kannalta. **Mikäli**

tekoälyä tutkielman kirjoittamisessa hyödynnetään, on tärkeää, että se toimii apuna eikä tekstin tuottajana. Huomaa myös, että ellei ohjaaja anna muita tarkempia ohjeita, on tutkielmaan kirjattava ennen lähdeluetteloa otsikko TEKIJÖIDEN HUOMIOT ja kerrottava, miten ja mihin tarkoitukseen tekoälyä on tutkielmassaan käyttänyt tai ilmaista tuossa kohdassa, jos tekoälyä ei ole missään muodossaan käyttänyt. Alla on muutamia yleishuomioita siitä, millaisissa tilanteissa tekoälyä voi hyödyntää ja millaisiin tutkielman kirjoittamisen kohtiin se ei sovi.

On erittäin tärkeää tehdä itse hakuja tieteellisissä tietokannoissa, sillä tekoäly ei välttämättä tarjoa kaikkia olennaisia aiheeseen liittyviä lähteitä käyttöösi. On kuitenkin mahdollista hyödyntää tekoälyä täydentävästi lähteiden etsimisessä aiheeseesi liittyen. Pyydä tällöin tekoälysovellusta hakemaan nimenomaan tieteellisiä lähteitä ja pyydä sitä lisäämään alkuperäiset lähdeviitteet vastaukseensa. Sinun tulee aina hakea käyttöösi alkuperäislähteet ja tarkistaa niistä itse, ovatko tekoälyn tuottamat tiivistykset ja lähdeviitteet asianmukaisia. Vällillä tekoäly keksii lähteitä, joita ei ole olemassa, joten tässä on oltava tarkkana.

Kun kirjoitat tutkielmaa, muodosta itse tutkielmaan lopulta päätyvä teksti kokonaisuudessaan. Tekoälysovellukset pystyvät tuottamaan yhtenäistä tekstiä esimerkiksi ranskalaisista viivoista, mutta tätä mahdollisuutta ei tule käyttää tutkielmaa kirjoittaessa. Ohjaajallesi, työn arvioijalle sekä muille lukijoille on oltava selvää, että juuri sinä olet tutkielmasi kirjoittaja. Tekoälyä tai muita /kielentarkastus- ja käännösohjelmiä voi kuitenkin hyödyntää tekstin kieliasun ja oikeinkirjoituksen tarkastamisessa sekä kääntämisessä (esim. jos kirjoittaa tekstin muulla kuin omalla äidinkielellä) ilman, että tästä on erityistä mainintaa tutkielmassa, kun olet ensin itse tuottanut pohjatekstin. Tällöinkin sinun tulee käydä kaikki käyttämäsi sovelluksen korjausehdotukset ja käännökset yksitellen itse läpi, jottei tekstin merkitys muutu ja ymmärrät sekä tiedät tekstiisi tekemät korjaukset/käännökset, koska sinä olet niistä vastuussa. On hyvä miettiä, mitä sovellusta kielenhuoltoon tai käännöksiin käyttää. Esimerkiksi jos sovelluksen tietoturva ei ole kovin hyvä, voi tekstisi päätyä avoimesti verkkoon saataville. Tutustu yliopiston antamiin ”*Tekoäly tiedonhankinnassa*” ohjeisiin suositelluista sovelluksista (Jyväskylän yliopisto (ei pvm. b)).

Tekoälytyökalut voivat luoda koonteja ja yhteenvetoja saamastaan materiaalista ja niiden käyttö voisi olla houkuttelevaa esimerkiksi laadullisen aineiston analysoinnin yhteydessä. Tällaiseen tekoälyä ei saa käyttää, vaan tutkimuksen tulosten on oltava aina sinun tuottamiasi. **Laadullisen aineiston kohdalla on erityisen keskeistä, ettet syötä alkuperäisaineistoa tekoälysovelluksiin, koska tällöin vaarantuu tutkittavien tietosuoja. Tulokset tulee siis tuottaa ilman tekoälysovelluksia.** Poikkeuksena voi olla ohjaajan tutkielman tekoon hyväksymä analyysiohjelma, joka sisältää tekoälyä hyödyntäviä työkaluja.

Tekoäly/automaattiset lähdeohjelmat voivat auttaa myös lähdeluettelon muokkaamisessa APA:n ohjeiden mukaiseksi ja tästä ei tarvitse olla erityistä mainintaa tutkielmassa. Tällöinkin sinun tulee kuitenkin itse tarkastaa, vastaako lähdeluettelo ja sen kukin lähde ohjeita. Lähdeluetteloon liittyvät muut ohjeet löytyvät luvusta 7.

2 TIIVISTELMÄ

Tutkielman alussa on sekä suomen- että englanninkielinen tiivistelmä. Suomen- ja englanninkielisten tiivistelmien tulee olla samansisältöiset, ja hyvä lähtökohta voikin olla kirjoittaa ensin toinen ja kääntää se sitten. APA:n ohjeistuksen mukaan tiivistelmän maksimipituus on 250 sanaa, ja tutkielmissa tiivistelmän otsikoineen, avainsanoineen ja muiden tietojen (ks. tutkielmien mallipohja) tulee mahtua yhdelle sivulle. Tiivistelmässä käytetään kokonaisia virkkeitä, ja sen voi jakaa kappaleisiin tai esittää yhtenä tekstikappaleena. Tiivistelmä kirjoitetaan tyypillisesti lopuksi, jolloin siihen on usein helpoin poimia keskeisin sisältö valmiista työstä. **Pro gradu -tutkielman tiivistelmä toimii myös maturiteettina eli kypsyysnäytteenä, joten siksi APA:n ohjeistuksen mukainen 250 sanan pituus on tärkeä**, vaikka monissa psykologian alan tutkimusjournaleissa pyydetty tiivistelmä on huomattavasti lyhyempi (esim. 150 sanaa).

Tiivistelmän tulee toimia itsenäisenä tekstinä ja kuvata tutkielman pääsisältö niin, että se on ymmärrettävissä ilman koko tutkielmaan perehtymistä. Tiivistelmästä tulee selvitä tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet (mitä on tutkittu ja miksi), tutkimuksen toteuttaminen/menetelmät lyhyesti (tutkimuksen osallistujat, tutkimusasetelma, analyysimenetelmät), keskeisimmät tutkimustulokset sekä tuloksien pohjalta muodostetut johtopäätökset tai tärkein johtopäätös, jos esimerkiksi tuloksia on tiivistettynäkin runsaasti. On hyvä huomata, että 250 sanaa ei välttämättä salli useiden johtopäätösten esittämistä. Tavoitteenasi on kertoa kaikkein olennaisimpiin asioihin keskittyen, mitä tutkimuksessa on tehty ja löydetty, muttei esimerkiksi tuoda esiin kaikkia tutkimustuloksia, arvioida tutkimusta tai tarjota tulkintoja tuloksille. Tiivistelmässä ei ole taulukoita tai kuvioita ja lähdekirjallisuutta esitetään vain hyvin harvoin ja tarkoin harkiten. Tiivistelmän lopussa on 3–5 työn sisältöä kuvaavaa asiasanaa (esim. keskeiset käsitteet, tutkimusmenetelmä). Usein tutkielmasi otsikosta löytyy keskeisiä asiasanoja.

3 JOHDANTO

3.1 Johdannon yleinen tavoite ja tarkoitus

Johdanto-luvun tavoitteena on esitellä tutkimuksen tavoitteet perustuen aiempaan aiheen kanalta olennaiseen teoreettiseen ja empiiriseen tutkimuskirjallisuuteen sekä perustella valitut tutkimuskysymykset ja mahdolliset tutkimushypoteesit. Johdanto-luku on kokonaisuudessaan pituudeltaan tyypillisesti noin 6–10 sivua riippuen kuitenkin hyvin paljon psykologian sovel-lusalasta, joten keskustele tästä ohjaajasi kanssa. Tiivistelmä etenee tiimalasivertauksen muo-toisesti yleisestä yksityiskohtaisempaan tietoon (esim. Bem, 2003; Weissberg & Buker, 1990). Johdannossa vastataan seuraaviin kysymyksiin (Weissberg & Buker, 1990):

- **Millaiseen teoriakenttään ja viitekehykseen tutkimus sijoittuu?** Yleinen esittely siitä, mihin laajempaan teemaan, teoreettiseen suuntaukseen tai tutkimuksellisen psy-kologian sovel-lusalueeseen tutkimus liittyy. Tarkoituksena on siis esitellä tutkimuksen taustalla vaikuttavat aihepiirin aikaisemmat oletukset ja tulkinnat sekä kuvata ja mää-ritellä tutkimuksen keskeiset käsitteet. Aina selkeää taustateoriaa ei löydy, ja myös tämä on hyvä tuoda esiin johdannossa.
- **Mitä aiheesta jo tiedetään tai ei tiedetä aikaisemman tutkimuksen valossa?** Aikai-sempien tutkimustulosten ja -havaintojen esittely, johon voivat myös kytkeytyä ne teo-reettiset mallit tai viitekehykset, joihin aiemmat tutkimukset ovat nojanneet. Tarkoituk-sena on lisätä ymmärrystä aiheesta ja johdattaa aiemman tutkimuksen jättämiin aukkoi-hin, joihin oma tutkimus vastaa. Tavoitteena on siis tarjota lukijalle aiempaan tutkimus-kirjallisuuteen pohjaava perustelu sille, miksi oma tutkimus on tarpeen ja millaisiin tee-moihin se tarjoaa lisätietoa.
- **Miksi tutkimus on tärkeä?** Oman tutkimuksen merkityksen arviointi, esimerkiksi mil-laista uutta tietoa tutkimus mahdollisesti tuottaa tai miten se on hyödyksi tulevalle tut-kimukselle ja/tai käytännön toiminnalle teemoihinsa liittyvillä alueilla.
- **Mitkä ovat tutkimuksen tavoitteet?** Tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymys-ten ja/tai tavoitteiden kuvaaminen sekä mahdollisten aiempaan tutkimukseen pohjautu-vien oletusten eli tutkimushypoteesien asettaminen. Tutkimuksen tavoite on hyvä ku-vata lyhyesti 1–2 lauseella ja yleisellä tasolla jo johdannon ensimmäisessä kappaleessa eli ingressissä (ks. alaluku 3.2.1) ja tarkemmin eritellen joko a) koko Johdanto-luvun

lopussa tai b) joskus tutkimuskysymykset ja hypoteesit voidaan esittää myös tekstin lomassa, liittäen ne kuhunkin relevanttiin Johdanto-luvun osa-alueeseen.

3.2 Johdannon rakenne

Johdannossa kannattaa hyödyntää alalukuja, mutta suosituksena on korkeintaan kahden tasoisten alalukujen käyttäminen (tutkielmien mallipohjassa tyylit Otsikko 2 ja Otsikko 3).

3.2.1 Johdannon aloittaminen eli ingressi

Johdannon alussa on usein tiivis ingressiosuus, joka johdattaa aiheeseen ja antaa yleiskäsityksen siitä, mihin tutkimuksessa ollaan keskittymässä. Tätä voi pitää tutkimuksen ”hissipuheena” eli sen tarkoituksena on saada lukija vakuuttumaan tutkimuksen tärkeydestä. Hyvä johdannon aloitus on useimmiten maksimissaan puolen sivun mittainen ja mahtuu ihanteellisesti yhteen kappaleeseen. Siitä tulisi käydä ilmi mihin aiheeseen (esim. tutkimuksellinen tai käytännöllinen haaste) tutkimus pureutuu ja tuottaa lisäymmärrystä. Tässä voi hyödyntää esimerkiksi seuraavia tapoja joko valiten yhden tai yhdistellen useampia eikä alla oleva listauskaan ole kaiken kattava. Kannattaakin lukea paljon erilaisia artikkeleiden aloituksia ja pohtia mikä niistä tyyliään voisi soveltua malliksi omaan tutkielmaan, jos omanlaisen johdannon aloituksen kirjoittaminen tuntuu hankalalta. Tutkielman kirjoitusprosessissa tämä aloituskappale saattaa syntyä vasta muun johdannon valmistuttua ja hioutua lopulliseen muotoonsa jopa koko tutkielman viimeisinä vaiheina.

- **Tutkimuksen merkityksen esittely ja/tai viittaaminen aiemman tutkimuksen puutteisiin:** Kuvaa, miksi juuri tätä aihetta on tärkeää tutkia ja kuinka sinun tutkimuksesi tuottaa lisäarvoa aihepiirin tutkimukselle. Voit tuoda esiin aiemmassa kirjallisuudessa olevia tietoaukkoja tai ristiriitaisuuksia ja kuvata, kuinka oma tutkimuksesi täydentää näitä aukkoja tai selvittää ristiriitaisuuksia. Voit myös korostaa käyttämiesi menetelmien mahdollisuuksia tuoda lisäymmärrystä aiheeseen. Tästä on alla yhtenä esimerkkinä Käsäkosken ja Monosen (2024, s. 57) aloitus heidän Psykologia-lehden artikkelissaan.

”Osalle oppilaista matematiikkaan liittyvät tehtävät aiheuttavat ahdistuksen ja pelon tunteita. ... [aloituksesta osa poistettu] ... Matematiikka-ahdistusta on tutkittu melko paljon yläkouluikäisillä ja sitä vanhemmilla opiskelijoilla (mm. Levy ym., 2021; Maldonado Moscoso ym., 2020; Wang ym., 2021) sekä aikuisilla (mm. Jameson & Fusco, 2014), **mutta alakouluikäisillä**

oppilailla tutkimusta on tehty vähemmän. Matematiikka-ahdistuksen on tutkimuksissa todettu lisääntyvän iän myötä, esimerkiksi yläkouluikäisillä on havaittu korkeampaa matematiikka-ahdistusta kuin 5.–6.-luokkalaisilla (Arslan, 2020; Birgin ym., 2010), **joten on tärkeää saada tietoa siitä jo nuorilla oppilailla, jotta ahdistusta voitaisiin lievittää mahdollisimman varhain.**”

- **Tutkimustradition esittely ja/tai keskeisen käsitteen määrittely:** Kuvaa tutkimuksesi keskiössä oleva käsite sekä siihen liittyvää aiempaa teoretisointia ja empiiristä tutkimusta. Pyri myös tuomaan esiin, kuinka oma tutkimuksesi täydentää käsitteen ympärillä aiemmin tehtyä tutkimusta. Tästä on alla esimerkkinä Huttusen ja kollegoiden (2024, s. 38) aloitus heidän Psykologia-lehden artikkelissaan.

”Kiinnostus oppilaiden sosioemotionaalisten taitojen tutkimiseen on lisääntynyt viime aikoina, sillä nuoret tarvitsevat esimerkiksi sinnikkyyttä ja yhteistyötaitoja yhä enemmän menestyäkseen koulussa ja tulevaisuuden monimutkaisessa yhteiskunnassa (Chernyshenko ym., 2018; Kautz ym., 2014). **Sosioemotionaalisilla taidoilla tarkoitetaan** erilaisia yhdessä toimimisen ja oman käyttäytymisen ja tunteiden säätelyn taitoja, jotka voivat painottua oppilailla eri tavoin (Chernyshenko ym., 2018; Kankaraš & Suarez-Alvares, 2019; OECD, 2021). **Sosioemotionaaliset taidot kehittyvät erityisesti nuoruusiässä,** ja koulu on nuorille hyvä paikka harjoitella niitä (Durlak ym., 2011; Puerta, 2016; Ross ym., 2019; Sklad ym., 2012). Erityisesti yläkoululaiset tarvitsevat kuitenkin tukea omien sosioemotionaalisten taitojen vahvistamiseen, sillä yläkoululaisilla on matalammat sosioemotionaaliset taidot kuin alakoululaisilla (Brown ym., 2020; Guo ym., 2022; OECD, 2021). **Siten on tärkeää tunnistaa yläkoululaisten erilaisia vahvuuksia ja tuentarpeita sosioemotionaalisissa taidoissa.**

- **Johdattelu aihepiiriin esittelemällä ilmiötä yleisellä tasolla:** Esittele aihepiiriä yleisemmin ja yhdistäen sen tutkimisen merkitys esimerkiksi ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun tai maailmalla vallitseviin trendeihin. Tästä on alla esimerkkinä Sevónin (2024, s. 4) aloitus hänen Psykologia-lehden artikkelissaan.

”Niin lopulta sit ihanasti kävi, ... [aloituksesta osa poistettu] ... mä selviän ja kaikki menee niinkun on tarkotettu.” (Helena, 42 v.) Näin kuvaa Helena omaa valintaansa tulla äidiksi sen jälkeen, kun oli varmistunut, että lahjasiittiöiden avulla toteutettu hedelmöityshoito oli onnistunut ja hän oli raskaana. Valintaa kuitenkin edelsivät monet elämänvaiheet ja pohdinnat, onko oma lapsi mahdollinen. **Pohdinta ei ole harvinainen, sillä nykyään yhä useammalle naiselle äitiys ei ole itsestäänselvyys. Alhainen syntyvyys on herättänyt yhteiskunnallista keskustelua ja huolta** väestörakenteen muutoksesta sekä nuorten aikuisten haluttomuudesta perustaa perhe ja hankkia lapsia (esim. Mills & Blossfeld, 2013).”

Ingressin lopussa useimmiten tiivistetään yhdellä lauseella, mikä on oman tutkimuksen tarkoitus suhteessa johdannon aloituskappaleessa tai kahdessa kuvattuihin asioihin. Esimerkiksi yllä esitetyn Sevónin (2024, s. 5) artikkelin toinen kappale päättyy näin:

”... **Tämä tutkimus kysyy, miten** suomalaiset, itsensä itsellisiksi äideiksi identifioivat naiset kertovat valinnastaan tulla äidiksi ja millaisia moraalisia jännitteitä on tunnistetavissa tästä kerronnasta. ... [tekstistä osa poistettu] ... **Tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa** perheen perustamisen ja vanhemmuusidentiteetin kysymyksistä nykypäivän Suomessa moraalisen valinnan näkökulmasta.”

3.2.2 Johdannon eteneminen

Ingressin eli 1–2 aloituskappaleen jälkeen johdanto rakentuu sisällöllisistä alaluvuista, jotka jaotellaan niin, että tutkimusaiheen kannalta olennaiset asiat saadaan esiteltyä johdonmukaisessa järjestyksessä. Alalukuja voi järjestää esimerkiksi keskeisten käsitteiden esittelyn tai taustalla olevan teoreettisen viitekehyksen jäsenysten kautta. Usein on hyvä yhdistää teorioihin ja malleihin liittyvät kuvaukset aiempaan empiiriseen tutkimukseen tuoden kuitenkin selvästi esiin, milloin puhutaan teorian tai mallin oletuksista ja milloin empiiriseen tutkimukseen perustuvista havainnoista. Näin pystyy esittelemään, mistä teoreettisen viitekehyksen oletuksista on jo empiiristä tutkimustietoa ja mistä sitä mahdollisesti vielä puuttuu. Johdannon jäsenyksen pohjana voi toimia myös tutkimuskysymysten järjestys, ja niissä esitetyt asiat voi kuvata esimerkiksi omissa alaluvuissaan. Useimmiten johdannon viimeinen alaluku kokoaa yhteen tutkimuksen tavoitteet ja tarkoituksen, tutkimuskysymykset ja mahdolliset hypoteesit (ks. esim. artikkelissa Käsäkoski & Mononen, 2024, s. 60). Se, tuleeko kuvata vain tutkimustavoitteet ja tutkimuksen tarkoitus vai tarkemmat tutkimuskysymykset – sekä mahdolliset tutkimushypoteesit, riippuu kustakin tutkimuksesta ja tutkimusasetelmasta. Jos olet epävarma, keskustele tästä ohjaajasi kanssa.

Alalukujen sisällä teksti jaetaan kappaleisiin. Kun kirjoitat kappaleitasi, huomioi seuraavat yleiset periaatteet:

- **Pääasioiden erottuminen:** Pääasiat ovat yleensä kappaleiden ydinajatuksia, ja näiden esittämiselle kappaleiden alut ja loput ovat usein hyviä paikkoja. Etenkin kappaleiden alut ovat usein niitä, jotka silmäilläään läpi myös nopeammin luettaessa.
- **Yksi ydinajatus:** Kullakin kappaleella tulisi olla jokin pääteema, jonka lukija saa selville nopeasti. Voit esimerkiksi johdannon rakennetta hahmotellessasi kirjata muistiin kunkin kappaleen ydinajatuksen ja kirjoittaa sitten kokonaiset kappaleet. Saman ydinajatuksen ei tulisi toistua useammassa kappaleessa, sillä jos näin on, on tekstissä todennäköisesti tiivistämisen varaa.

- **Loogisuus:** Tekstin tulisi edetä niin, että esittelemäsi asiat etenevät johdonmukaisesti asiasta toiseen ja lukija pystyy helposti seuraamaan etenemistä. On esimerkiksi parempi käsitellä tietty aihepiiri loppuun ennen seuraavaan siirtymistä kuin hyppiä aiheesta toiseen. Tähän kannattaa kiinnittää erityisesti huomiota, jos tutkimuksessasi on monia käsitteitä, joiden keskinäiset yhteydet ovat moninaiset.
- **Ajatusten liittyminen toisiinsa:** Kappaleiden välillä tulee olla selkeä yhteys eli niin sanottu punainen lanka, jolloin lukijan on helppo seurata asian etenemistä kappaleesta toiseen. Välillä kappaleiden välillä voi olla hyvä olla jonkinlaisia siltalauseita, jotka yhdistävät kaksi kappaletta toisiinsa. Tällaiset voivat olla erityisesti tarpeen siirryttäessä alaluvusta toiseen. Vältä kuitenkin sitä, että vain sanoitat toimintaasi kirjoittajana lukijalle kuten esimerkiksi ”Seuraavaksi tulen esittelemään työstä palautumisen neljä erilaista mekanismia, jonka jälkeen esittelen näihin liittyvää tutkimusta”. Tällainen kirjoittamisen tyyli on tilaa vievää ja sisältää itsestäänselvyyksiä siitä, mitä johdannossa kuuluu muutoinkin kirjoittajan tehdä. Tällainen kirjoittamisen tyyli ei myöskään osoita lukujen, alalukujen ja kappaleiden kerronnallista/sisällöllistä vaan teknistä sitomista toisiinsa.

Johdantoa kirjoittaessa on hyvä kiinnittää huomiota myös seuraaviin Niemelän ja kollegoiden (1991) esiin tuomiin asioihin. Ensinnäkin lukijan voi olettaa tuntevan alan pääasiat, joten laajaa historiakatsausta ei usein tarvita. Jos historiakatsaus on jo olemassa, voi tähän viitata. Toiseksi aiemman tutkimuskirjallisuuden ristiriitaiset näkemykset tulee esittää selkeästi eikä vain omaa näkemystä tukien esimerkiksi viittaamalla yksipuolisesti omaa näkemystä tukeviin tutkimuksiin. Kolmanneksi vaikka pyritään tiiviiseen ilmaisuun, tulee asiat ilmaista niin, että lukija voi ymmärtää ne ilman syvällistä ymmärrystä tutkimuksen aihepiiristä. Yleisohjeena on, että psykologian alalla toimiva lukija pystyy ymmärtämään yleistason psykologian alan käsitteet ja asiat. Näin näitä ei tarvitse yksityiskohtaisesti määritellä, kun taas oman tutkimusaiheesi keskeiset ilmiöt ja käsitteet täytyy.

3.2.3 Teoreettinen viitekehys ja käsitteet

Esittele johdannossa teoreettinen tausta kuten esimerkiksi mallit ja viitekehykset, joihin tutkimuksesi liittyy. Joskus taustalta löytyy suoraan jokin tietty yksittäinen selkeä teoria tai malli (esim. Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria; työn vaatimusten ja voimavarojen malli) mutta melko

usein taustalla on kuitenkin laajempi viitekehys (esim. vanhempien kasvatusasenteiden merkitys lapsen sosiaalisten taitojen kehitykselle; ajattelutapojen vaikutus hyvinvointiin).

Määrittele viitekehykseesi pohjaten tutkimuksen keskeiset käsitteet sekä kuvaa niiden yhteydet toisiinsa ja suhteet lähikäsitteisiin. Esimerkiksi työuupumuksen kohdalla lähikäsitteitä voisivat olla masennus ja työstressi. Kiinnitä erityistä huomioita tutkimuskysymyksissä esiintyviin käsitteisiin. Jos käsitteelle on vaihtoehtoisia määritelmiä, voit esitellä tiiviisti eri vaihtoehtoja. Muista kuvata, mihin määritelmään tutkimuksessasi tukeudutaan ja millä perusteella. Jos olet yhdistänyt useampia vaihtoehtoisia määritelmiä tai muokannut aiemmin esitettyä määritelmää, kuvaa nämä ja perustele tekemäsi valinnat. Erottele näin tehdessäsi myös selkeästi, mikä on sinun omaa vertailuasi tai yhdistämistäsi ja mikä pohjaa suoraan lähteisiin. Seuraavassa on yhtenä esimerkkinä ote Kempin ja Tanskanen (2023, s. 199–200) työkyynäisyyttä käsittelevästä Psykologia-lehden tutkimusartikkelista.

”Yksinäisyys on luonteeltaan subjektiivinen ja tunneperäinen kokemus, mikä erottaa sen objektiivisemmin todentuvista vähäisiin sosiaalisiin suhteisiin viittaavista lähikäsitteistä, kuten yksin olemisesta ja olemattomista tai vähäisistä sosiaalisista suhteista eli sosiaalisesta eristyneisyydestä (engl. social isolation) (Wright, 2005; Wright & Silard, 2021). Yksin oleminen on usealle vain hetkittäistä ja koetaankin siksi usein myönteiseksi rauhoittumisen tilaksi, kun taas yksinäisyyden kokemus on määritelmällisesti kielteistä. Sosiaalisen eristyneisyyden käsitteellä viitataan rakenteellisesti ja objektiivisesti vähäisiin tai olemattomiin sosiaalisiin suhteisiin (mm. ei puolisoa, ei perhettä, sukua tai ystäviä tai vain vähän yhteydessä heihin). Vaikka vähäisten sosiaalisten suhteiden voisi ajatella ennustavan voimakkaasti yksinäisyyttä, sosiaalisen eristyneisyyden ja yksinäisyyden välillä on toistuvasti todettu olevan kuitenkin vain heikko yhteys (esim. Beller & Wagner, 2018; Tanskanen & Anttila, 2016). Eli sosiaalisessa eristyksessä ei välttämättä koe yksinäisyyttä, mutta sitä voi hyvinkin kokea ihmisten ympäröimänä. Esimerkiksi yksinoloa suosivat henkilöt eivät koe yksinäisyyttä edes ollessaan eristyksissä muista, koska heidän tarpeensa sosiaalisille suhteille on vähäistä (Wright & Silard, 2021). Heille sosiaaliset tilanteet voivat olla jopa kuormittavia. Toisaalta, jos sosiaaliset suhteet eivät ole tarpeeksi merkityksellisiä, voi työkyynäisyyttä kokea myös kollegoiden ympäröimänä (Wright & Silard, 2021). Työkyynäisyyden kokemus ei siten rajoitu työympäristön sosiaalisten suhteiden rakenteelliseen puutteeseen, vaan on monimutkaisempi subjektiivinen kokemus, jossa yhdistyvät työympäristön sosiaalisten suhteiden yksilöllinen tarve sekä kokemus niiden määrästä ja laadusta.”

3.2.4 Aiemman tutkimuskirjallisuuden esittely

Aiemman tutkimuskirjallisuuden esittelyn yhteydessä kuvataan tutkimuksen teoreettiseen viitekehukseen liittyvää empiiristä tutkimusta sekä tutkittavista ilmiöistä tehtyä aiempaa tutkimusta. Keskeistä on yhdistellä aiempaa kirjallisuutta niin, että lukijalle välittyy yhtenäinen ja tutkimuksen tavoitteita pohjustava kuva olennaisesta kirjallisuudesta. Tutkimuksien

avaamisessa pyritään tiiviiseen ilmaisuun ja aiemmat tutkimukset suhteutetaan oman tutkimuksen tavoitteisiin ja merkitykseen. Etenkin aiemman kirjallisuuden aukkoja, joihin oma tutkimus vastaa, kannattaa tuoda esiin. Huomioi seuraavat tavat kuvata aiempaa tutkimusta.

- **Rajaa:** Keskity vain tutkimuskysymyksiäsi kannalta olennaisiin teemoihin. Usein tutkimusalueella on tiettyjä tutkimusryhmiä, jotka ovat olleet erityisen aktiivisia aiheen parissa tai kehittäneet siihen liittyviä malleja ja menetelmiä. Tällaisia lähteitä voi hyödyntää selvitetessä, mitkä teemat ovat olennaisimpia tutkimuksesi aihepiiriin kannalta.
- **Karsi:** Kaikkia aihetta sivunneita tutkimushavaintoja ei tarvitse sisällyttää johdantoon, vaan voit keskittyä aiheesi kannalta keskeisiin. Jos aiheesta on paljon tutkimusta, hyviä tapoja karsia lähteitä on ottaa mukaan kirjallisuuskatsauksia eli review-artikkeleita tai meta-analyysitutkimuksia, jotka kokoavat aiempaa tietoa. Jos taas aiheesta on vähemmän tutkimusta, voi toisinaan olla tarpeen esitellä enemmänkin yksittäisiä aihealueen tutkimuksia.
- **Tiivistä:** Esittele aiemmista tutkimuksista vain keskeisimmät havainnot ja/tai johtopäätökset. Toisinaan voi olla perusteltua kuvata tutkimusten menetelmiä tai niissä käytettyjä aineistoja tai tutkimusosallistujia (esim. onko tutkimusta tehty vain tietyssä maassa, ammattiryhmässä, ikäjoukossa jne.), jos tämä pohjustaa keskeisesti oman tutkimuksen menetelmävalintoja tai osoittaa oman tutkimuksen kontribuutiota eli merkittävyyttä, erottuvuutta ja tärkeyttä suhteessa aihealueen tutkimuskenttään ja olemassa olevaan aiempaan tietoon. Useimmiten yksityiskohtaiseen kuvaukseen tutkimusten osallistujista, menetelmistä- ja tuloksista ei kuitenkaan ole tarvetta.
- **Vedä yhteen, rinnasta ja vertaile:** Jos samasta teemasta on julkaistu useita tutkimuksia, kirjoita niiden näkökulmista, tuloksista ja johtopäätöksistä mahdollisimman paljon havaintojasi yhteen vetäen eli samassa virkkeessä ja kappaleessa sen sijaan, että esittelisit jokaisen tutkimuksen erikseen omassa virkkeessä tai kappaleessa. Voit esimerkiksi kuvata, missä asioissa eri tutkimusten havainnot ovat yhteneviä ja missä taas esiintyy ristiriitoja. Etenkin ristiriidat voivat tarjota myös hyviä tapoja perustella oman tutkimuksesi merkitystä, jos tutkimuksella pystyy selvittämään ristiriitaa lisää tai tarkastelemaan sitä uudesta näkökulmasta.
- **Arvioi:** Ole kriittinen lukiessasi aiempia tutkimuksia ja pohdi mallien, tulosten ja johtopäätösten vakuuttavuutta sekä käytettyjen menetelmien vahvuuksia ja heikkouksia. Toisten tutkimuksissaan esittämiä pohdintoja ja tulkintoja ei tule esittää yleistettävänä

tuloksina, vaan jos tuot esiin tutkijoiden tulostensa pohjalta esittämiä tulkintoja tai pohdintoja, tulee tämä ilmaista tekstissä.

Huom. Edellä esitettyyn aiemman tutkimuskirjallisuuden rajaamiseen, karsimiseen, tiivistämiseen jne. on vaikea ryhtyä suoraan. Tämä vaihe johdannon kirjoittamisessa vaatii ensin varsin laajan perehtyneisyyden oman aihealueen kirjallisuuteen – mahdollisesti ei vain lukemalla vaan alustavaa tekstiä kirjoittamalla. Kirjoitusprosessin aikana tästä aihealueeseen ensitutustumisesta ja sen pohjalta kirjoitetusta tekstistä ja valituista lähteistä lopulliseen tutkielmaan päätyy usein vain osa. Silti tutkielman johdannon rakentumista edistää, jos perehtymistään materiaaleista kirjoittaa muistiinpanoja ja kirjallisuuskatsauksen omaista, johdantoa vapaampaa sekä laveampaa tekstiä jo lukemisvaiheessa. Tämä syventää aihealueeseen perehtyneisyyttä ja on avuksi varsinaisen tutkielman tiiviin johdannon kirjoittamisessa.

Selkeää, helppoa ja lyhyttä esimerkkiä rajauksesta ja karsimisesta on vaikea antaa. Tämän vuoksi on hyvä lukea oman aihealueen artikkeleita myös siitä näkökulmasta, kuinka artikkeleiden kirjoittajat ovat tehneet rajausta, karsimista ja esittäneet asioita tiiviisti. Kiinnitä huomiota siihen, millaisia ilmaisuja sekä lause- ja kappalerakenteita tutkijat artikkeleissaan käyttävät ja miten he johdannoissaan eri teorioita sekä tutkimuksia rinnastavat, vertailevat ja arvioivat.

3.2.5 Tutkimuksen tavoitteet sekä tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet mahdollisine tutkimuskysymyksineen sekä hypoteeseineen tulisi esittää pohjaten käyttämäsi teoreettiseen viitekehykseen sekä aiempaan tutkimuskirjallisuuteen. Tästä syystä nämä useimmiten esitetään johdannon viimeisenä alalukuna, jossa myös usein palataan jo johdannon ingressissä tai muualla johdannossa esitettyyn oman tutkimuksen yleiseen tarkoitukseen ja merkittävyyteen (ns. tutkimuksen kontribuutio), näitä mahdollisesti vielä tarkentaen.

Tutkimustavoitteita ja/tai -kysymyksiä muotoillessa on hyvä pohtia, mikä aihepiirissäsi on kiinnostavaa ja kysymyksiä herättävää eli millaista tietoa sekä vastauksia aiheeseen saadaan tutkimuksesi kautta. Voit myös pohtia, millaisia aukkoja aiempi tutkimuskirjallisuus sisältää ja mihin voisi olla tutkimuksesi puitteissa mahdollista tuottaa lisäymmärrystä. Huomioithan, että yksittäisellä tutkimuksella ei koskaan voida tyhjentävästi vastata tiettyyn kysymykseen, vaan tätä varten tarvitaan replikointia eli tutkimuksen toistamista eri konteksteissa ja

erilaisilla otoksilla sekä eri vaihtoehtojen tutkimista. Tutkimuksesi ei siis tarvitse tarjota tyhjentäviä vastauksia kysymyksiin, vaan toimia yhtenä lisätiedon lähteenä aihepiiriin.

Tutkimustavoitteiden ja/tai -kysymysten esittämisen yhteydessä esitetään toisinaan myös hypoteeseja eli teoriaan ja aiempaan tutkimukseen pohjaavia etukäteisoletuksia tutkimuksen mahdollisista tuloksista. Hypoteeseja on tyypillisesti mukana ilmiöitä selittävässä ja vertailevissa tutkimuksissa, joissa pyritään saamaan lisätietoa tietyistä yhteyksistä ja joissa aiempaa tietoa aiheesta on riittävästi oletusten muodostamiseen. Kuvailevissa ja kartoittavissa tutkimuksissa hypoteeseja ei tyypillisesti esitetä, koska niiden tavoitteena on usein tuottaa ymmärrystä jostakin aiheesta, josta ei vielä tiedetä niin paljon, että oletuksille olisi perusteita. Jos hypoteeseja ei pystytä muodostamaan, tämä voi olla hyvä perustella esimerkiksi aiemman tutkimuksen vähäisyyteen, tutkimuksen (eksploraatiivisiin) tavoitteisiin tai käytettyyn menetelmään liittyen.

Hyvän hypoteesin kriteerejä ovat esimerkiksi seuraavat (Hirsjärvi ym., 2007): 1) hypoteesin tulee olla testattava eli sen paikkansapitävyys tulee pystyä selvittämään empiirisen tutkimuksen keinoin, 2) hypoteesi pitää perustella todistusaineistolla eli teoriaan tai aiempaan tutkimukseen pohjaten ja 3) hypoteesin tulisi olla lyhyt ja käsitteiltään selvä, jotta se on helposti hahmotettavissa ja ymmärrettävissä. Hypoteesit voidaan esittää hyvin tarkassa muodossa (esim. ”Asia x välittää asioiden y ja z välistä yhteyttä.”) tai väljemmin (esim. ”Oletetaan löytyvän ainakin x- ja y-tyyppisiä ryhmiä.”), usein riippuen tutkimuksen asetelmasta ja saatavilla olevan aiemman tiedon määrästä.

Tutkimuskysymykset ja mahdolliset hypoteesit voi esittää **yhtenäisen tekstin muodossa**, jolloin yhdistät tutkimusongelmat, mahdolliset hypoteesit ja niiden perustelut. Toinen vaihtoehto on esittää tutkimuskysymykset ja hypoteesit **luettelona**, joka voi olla hyvä tapa, kun kysymyksiä on paljon ja asetelma on monimutkainen. Tällöin yleiset perustelut tutkimuskysymyksille ja hypoteeseille tulee esitellä luettelon edellä. Alla yksi esimerkki tutkimuksen tarkoituksesta tutkimuskysymyksiin ja oletuksiin Kervisen ja Aunolan (2013, s. 7) Psykologi-lehden artikkelista:

”Tämän tutkimuksen tarkoitus on laajentaa aiempaa tutkimusta seuraavien tutkimuskysymysten osalta:

- (1) Kuinka vanhempien kasvatustyyli on yhteydessä yhtäältä (a) lasten työskentelytapoihin koulu-uraa aloitettaessa ja toisaalta (b) lasten työskentelytapojen kehitykseen ensimmäisen luokan aikana?

Koska aiemmissa tutkimuksissa erityisesti äidin lämpimyyden on havaittu olevan yhteydessä lasten adaptiivisempiin työskentelytapoihin (Hokoda & Fincham, 1995; Nolen-Hoekseman ym., 1995; Onatsu-Arvilommi ym., 1998), oletetaan myös tässä

tutkimuksessa äidin lämpimyden olevan yhteydessä lasten vähäisempään avuttomuuteen, tehtävän välttelyyn ja ahdistuneisuuteen suoritustilanteissa. Koska aiemmin lämpimyden lisäksi vanhempien behavioraalisen kontrollin on havaittu positiivisesti ennustavan lasten koulumenestystä (ks. katsaus, Aunola, 2005; Aunola ym., 2000), oletetaan sen ennustavan myös suotuisten työskentelytapojen kehitystä. Sen sijaan vanhemman psykologisen kontrollin oletetaan olevan positiivisesti yhteydessä lapsen epämielikkäisiin työskentelytapoihin ja erityisesti korkeampaan ahdistuneisuuteen (Barber, 1996; Barber & Harmon, 2002).

(2) Missä määrin työskentelytavoissa ja näiden kehityksessä ensimmäisen luokan aikana on eroja tyttöjen ja poikien välillä?

Aiempien tutkimusten pohjalta oletetaan, että tehtävää välttelevä käyttäytyminen on tyypillisempää pojille kuin tytöille (Aunola ym., 2000b; Dweck ym., 1978; Onatsu-Arvilommi & Nurmi, 2000) kun taas tytöillä esiintyy tehtävätilanteissa avuttomuutta ja ahdistuneisuutta poikia enemmän (Aunola ym., 2000; Dweck, Davidson, Nelson, & Enna, 1978; Diener & Dweck, 1978).

(3) Missä määrin kasvatustyylien yhteydet lasten työskentelytapoihin ovat erilaisia riippuen lapsen sukupuolesta?

Aiempien tutkimusten puuttuessa sukupuolieroista kasvatustyylien ja lasten työskentelytapojen yhteyksissä ei tässä tutkimuksessa tehdä tarkkoja oletuksia.”

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksen toteuttamista koskevan luvun pituus on tyypillisesti noin 3–5 sivua riippuen kuitenkin myös psykologian sovellusalasta, joten keskustele tästä ohjaajasi kanssa. Tämä luvun, jonka otsikko voi olla myös ’TUTKIMUSMENETELMÄT’ tai ’MENETELMÄT’, tavoitteena on kertoa, kuinka tutkimus toteutettiin sellaisella yksityiskohtaisuuden tasolla, että kuvausta hyödyntämällä toinen tutkija voisi tutkimuksesi toistaa (ns. replikointi). Käytettyjen tutkimusmenetelmien tarkka kuvaus antaa myös lukijalle mahdollisuuden arvioida tutkimuksen pätevyyttä, luotettavuutta ja menetelmien soveltuvuutta valittuun tutkimuskysymykseen vastaukseksi sekä niiden kautta saatujen tulosten yleistettävyyttä. Jos tutkielmasi on kuitenkin osa laajempaa tutkimusta, voi käytettyjen menetelmien kohdalla viitata aiempiin julkaisuihin lisätietojen saamiseksi varten (esim. jos tutkielma tehdään tietyn tutkimushankkeen tai -projektin aineistosta, josta on jo olemassa aineistokuvaus). Tällöinkin on kuitenkin kuvattava riittävässä laajuudessa omassa tutkielmassa käytetty aineiston osa ja tutkimuksen toteutus. Liian yksityiskohtainen ei kannata olla, sillä tältä luvulta ei odoteta päiväkirjamaista tutkimuksen kulun esittelyä.

Usein tässä pääluvussa kuvataan seuraavat asiat omina alalukuinaan:

- **Osallistujat, tutkittavat ja/tai tutkimuskohde sekä aineisto ja tutkimusasetelma** eli keitä tutkimukseen osallistujat olivat ja millainen prosessi aineistonkeruu oli
- **Tiedonkeruumenetelmät- ja/tai materiaalit** kuten haastattelut, kyselyt, mittarit ja kokeellisessa tutkimuksessa esimerkiksi millaisia ärsykeitä tutkittaville esitettiin ja miten
- **Analyysimenetelmät sisältäen aineiston mahdollisen esikäsittelyn ja varsinaiset analyysimenetelmät** kuten laadullisen aineiston käsittely- ja analysointitavat, kokeellisessa tutkimuksessa reaktioaikojen tai muiden käyttäytymisvasteiden tai aiovasteiden esikäsittely ja/tai määrälliset tilastoanalyysimenetelmät.

Voi kuitenkin olla, että näiden alalukujen alle tarvitaan vielä alemman tason lukuja selkeän esittämisen takaamiseksi, vaikka tätä pyritään yleisesti välttämään. Joskus saman asian voi hoitaa rivinalkuotsikko (ks. tutkielman mallipohja, josta tästä on tarkempi kuvaus). Otsikkotasojen (= pääluku, alaluku, alaluvun alaluku) määrään/esitystapaan vaikuttaa tutkimuksen toteutus ja se, kuinka paljon asiaa minkäkin tasoisen luvun alle on tulossa. Jäsentelyn tulisi palvella lukijan sujuvaa sisällön hahmottamista ja kokonais kuvan luomista tutkimuksen toteuttamisesta.

4.1 Osallistujat/tutkimuskohde, aineisto ja tutkimusasetelma

Tutkimukseen osallistujien, aineiston ja tutkimusasetelman kuvaus sisältää yleensä seuraavat tiedot, joiden esittämisjärjestys voi vaihdella psykologian sovellusalan mukaan. Lisäksi voi olla, että joitakin asioita, joiden kuvaus tarvitaan, puuttuu alla olevasta listasta tai jokin asia, joka alla olevassa listassa on, onkin tarpeeton. Keskustele siis tämän kohdan sisällön soveltamisesta omassa tutkielmassasi ohjaajasi kanssa.

- Kuinka aineiston hankinta eteni? (Yleisluontoisesti; esim. miten, missä ja milloin aineisto on kerätty, kuinka tutkimukseen osallistujat on rekrytoitu, mitkä olivat pitkäaikaisaineiston keruun eri vaiheet.)
- Mikä oli osallistujamäärä? (Esim. kyselyyn vastanneiden/haastateltujen/mittaukseen osallistuneiden määrä.)

- Keitä osallistujat olivat? (Esim. ikä, sukupuoli, koulutus, muut tutkimuksessa olennaiset taustatiedot).
- Mistä perusjoukosta osallistujat tulivat ja kuinka edustava osallistujajoukko on suhteessa perusjoukkoon? (Esim. jos perusjoukkona ovat työssäkäyvät suomalaiset, voi tutkimuksessa vertailla tutkimukseen osallistuneiden taustatekijöitä Tilastokeskuksen aineistoihin ko. perusjoukon taustatekijöistä.)

Aineistokuvauksen yhteydessä on hyvä tuoda esiin myös ajantasaisiin ja oleellisiin lähteisiin nojaten tutkimukseen liittyvät eettiset kysymykset ja miten ne on tutkimuksessa huomioitu. Lisäksi jos tutkimukselle on haettu esimerkiksi yliopiston tutkimuseettisen neuvottelukunnan puolto, kuvataan tämä. Keskustele nämä asiat ohjaajasi kanssa ja perehdy sekä käytä hänen ohjeistamiaan lähteitä. Ihmisten ollessa tutkimusosallistujia on hyvä tuoda esiin, onko heiltä pyydetty tietoon perustuva tutkimussuostumus vai onko tutkimusaineisto ja -asetelma ollut luonteeltaan sellainen, että tällaista suostumusta ei tarvita. Tietoon perustuvalla tutkimussuostumuksella tarkoitetaan, että osallistuja on saanut ennen suostumuksensa antamista tietoa tutkimuksesta ja siitä, miten häneltä kertynyttä aineistoa käsitellään ja käytetään. Jos aineisto perustuu arkisto- tai tietopankkimateriaaliin tai aiemmin muussa yhteydessä julkaistuihin materiaaleihin, on näiden käyttöoikeudet ja tutkimustyön pohjana olevat tarvittavat luvat kuvattava asianmukaisesti.

Erityisesti laajoissa kyselytutkimuksissa, mutta toisinaan myös muissa tutkimusasetelmissä, osallistujajoukon edustavuutta arvioidaan suhteessa perusjoukkoon ja tältä pohjalta tehdään päätelmiä tulosten yleistettävyydestä. Tämä asiasisältö voidaan kuvata Tutkimuksen toteuttaminen- ja/tai Pohdinta-luvussa. Tutkielmassa voi esimerkiksi tuoda esiin, onko saatu koottua riittävän laaja edustus perusjoukosta tulosten yleistämiseksi (esim. muutama kymmenen kyselyvastaajaa samasta työpaikasta ei todennäköisesti riitä edustamaan Suomen työikäistä väestöä). Usein Pohdinta-luvussa tutkimuksen rajoitusten yhteydessä käsitellään tätä kysymystä laajemmin kuin Tutkimuksen toteuttaminen -luvun yhteydessä. Toisinaan voi myös olla, että aineiston arvioidaan olevan oikein hyvin perusjoukkoaan kuvaava, jolloin tämä kuvataan aineiston vahvuutena.

Seuraavassa on yhtenä esimerkkinä osallistuja- ja aineistokuvauksesta ote Huttusen ja kollegoiden (2024, s. 43) määrällistä tutkimusta koskevasta kuvauksesta, joka on hyvin tiivis. Alla olevaa tekstiotetta voi siksi tarkastella myös siitä näkökulmasta, voisiko siihen jotain lisätä tämän alaluvun 4.1. sisällön valossa (huom. toisinaan artikkelikäsitkirjoituksia joudutaan

julkaisemista varten kovastikin tiivistämään ja lyhentämään verrattuna tutkielman suositeltuihin pituusrajoihin).

”Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty osana laajempaa Suomen Akatemian rahoittamaa Bridging the Gaps -hanketta, jossa tutkitaan nuorten oppimista, tunteiden, motivaation ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kehitystä sekä digitalisaation vaikutusta niihin (ks. myös Salmela-Aro, Upadyaya ym., 2021). Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettinen arviointilautakunta on arvioinut hankkeen tutkimukset Tutkimuseettisen lautakunnan ohjeiden mukaisiksi ja eettisesti hyväksyttäviksi ja myöntänyt luvan niiden toteuttamiseen. Lisäksi Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, joka vastaa Helsingin kaupungin kouluista, on myöntänyt luvan aineistojen keräämiseen. Osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista, ja kirjallinen suostumus pyydettiin tutkittavilta itseltään sekä heidän huoltajiltaan ennen tutkimukseen osallistumista.

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin 8.-luokkalaisilta oppilailta vuonna 2020. Kun aineisto kerättiin, oppilaiden kontaktit ja liikkuminen kouluissa oli pääsääntöisesti rajattu omaan luokkaan. Oppilaat osallistuivat tutkimukseen täyttämällä sähköiset kyselylomakkeet oppitunnin aikana. Tutkimukseen osallistui yhteensä 1 069 oppilaista, joista 88 jätti suureksi osaksi vastaamatta sosioemotionaalisia taitoja koskeviin kysymyksiin, minkä vuoksi heidät poistettiin lopullisista analyyseistä (N = 981, 53.8 % tyttöjä, 43.7 % poikia, 2.5 % muunsukupuolisia / sukupuoli ilmoittamatta).”

Alla on toisena esimerkkinä osallistuja- ja aineistokuvauksesta ote Sevónin (2024, s. 8–10) laadullisen tutkimuksen artikkelista, joka on taas edellistä esimerkkiä laajempi ja sisältää sekä tutkittavien rekrytoinnin kuvauksen että tutkittavien taustatiedot tarkasti kuvattuna. Tämä tapa ei kuitenkaan ole ominainen pelkästään laadulliselle tutkimukselle, vaan myös määrällisissä tutkimuksissa kohdejoukko voidaan kuvata hyvin tarkasti. Esimerkiksi kokeellisessa tutkimuksessa kuvataan yleensä tutkittavien rekrytointi (miten tutkimuksesta tiedotettiin ja kuinka tutkittavat ilmoittautuivat tutkimukseen) ja siihen liittyen tutkimukseen osallistujien sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

”Kerronnalliset haastattelut aineistona

Tutkimus on kerronnallinen haastattelututkimus, johon osallistui 22 itsellistä äitiä. Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin vuosina 2017–2020 siten, että suurin osa haastatteluista on tehty 2019–2020. Tutkimukseen haettiin osallistujia lähettämällä tutkimustiedote eri puolille Suomea erilaisten yksinhuoltajayhdistysten kautta. Osa tutkittavista saatiin näiden yhdistysten avulla, mutta suurin osa haastateltavista tavoitettiin aikakauslehtikirjoituksen haastattelupyynnön ja itsellisten äitien keskinäisten ryhmien kautta niin sanotulla lumipallomenetelmällä, eli äidit viestittivät toisilleen mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen.

[kerronnallisen haastattelun kuvauksesta osa jätetty tässä pois]

Tutkimukseen osallistuneet itselliset äidit

Haastateltavat äidit olivat 35–59-vuotiaita, eli he olivat saaneet ensimmäisen lapsensa keskimääräistä ensisynnytysikää (30.0 v: Tilastokeskus, 2022) myöhemmin. Vain yksi äideistä oli saanut lapsensa huomattavan varhain, ollessaan noin 20-vuotias. Haastatteluhetkellä äideistä 18:lla oli yksi lapsi, kahdella oli kaksi lasta, yhdellä kolme ja yhdellä neljä lasta. Lapset olivat haastatteluhetkellä alle yksivuotiaasta lähelle aikuisikää ehtineitä. Äideistä 18:lla ainakin yksi lapsi oli alle viisivuotias. Äideistä 18 oli tullut raskaaksi hedelmöityshoidoilla, neljän äidin raskaudet olivat alkaneet yhdynästä. Näistä neljästä kolme äitiä oli pitänyt tai piti yllä jonkinlaista suhdetta lapsen tai lasten isään, vaikka kahdella heistä miehet eivät olleet lasten juridisia isiä. Yksi äideistä oli mennyt naimisiin ja saanut parisuhteessa lisää lapsia, kun taas yksi äideistä oli saanut ensimmäisen lapsensa parisuhteessa, mutta oli myöhemmin myös itsellisenä äitinä. Valtaosa naisista oli haastatteluhetkellä edelleen itsellisiä äitejä. Yksi äideistä seurusteli haastatteluhetkellä. Hedelmöityshoidoilla raskaaksi tulleiden naisten kohdalla joillakin sekä siittiöt että munasolut olivat luovutettuja. Kaikki hedelmöityshoidot oli toteutettu yksityisillä klinikoilla.

Äidit perheineen asuivat eri puolilla Suomea olevissa kaupungeissa, suurin osa pääkaupunkiseudulla (16 äitiä). Äidit olivat keskimäärin korkeasti koulutettuja, kahta lukuun ottamatta kaikilla oli joko ammattikorkeakoulu- tai korkeakoulututkinto. Yhdellä äideistä oli kesken jäänyt korkeakoulututkinto ja yhdellä ammatillinen tutkinto, haastatteluajankohtana hän opiskeli ammattikorkeakoulussa. Ammattialat olivat vaihtelevia, äidit työskentelivät esimerkiksi markkinointi-, viestintä-, luonnontiede-, sosi-aali- ja terveysaloilla, myös humanistisilla ja taidealoilla. Vaikka suurin osa oli palkkatyössä, osa toimi myös yrittäjinä tai freelancereina. Muutamille äideistä lapsen saaminen oli merkinnyt myös katkosta omaan ammatilliseen uraan tai ammatillista uudelleenorientoitumista uuden alan opiskelun tai irtisanoutumisen avulla. Näin oli saat-tanut käydä, jos tutkittava työskenteli työtehtävissä, jotka edellyttivät pitkiä työaikoja (yli 10 tuntia päivässä), ulkomailla työskentelemistä tai runsasta matkustamista.

4.2 Tiedonkeruumenetelmät

4.2.1 Tiedonkeruumenetelmät määrällisessä kyselytutkimuksessa

Jos kyseessä on kyselytutkimukseen perustuva määrällinen aineisto, kuvataan omassa tutkiel-massa käytetyt yksittäiset kysymykset (esim. Kuinka tyytyväinen olet elämääsi kokonaisuu-nessaan?) ja/tai mittarit eli kysymys-/väittämäkokonaisuudet (esim. Arvioi seuraavassa, kuinka hyvin kukin esitetty väittämä kuvaa sinua tai tilannettasi: a) Olen tyytyväinen työhöni, b) Olen tyytyväinen vapaa-aikaani jne.) vastausasteikkoineen (esim. 1 = ei kuvaa minua lainkaan ... 5 = kuvaa minua täysin). Lisäksi kuvataan käytetyt taustatekijät (esim. sukupuoli) ja niiden vas-tausvaihtoehdot (esim. 1 = mies, 2 = nainen, 3 = muunsukupuolinen, 4 = en halua määritellä tai ilmoittaa). Käytetyistä mittareista raportoidaan niiden lähdetiedot, väittämät sopivilta osin, käytetyt asteikot sekä summamuuttujiin tai kysymysten pohjalta tehtyihin muihin uusiin

muuttujiin (esim. katkaisurajojen pohjalta tehdyt kategorisoinnit tai uudelleen luokittelut) liittyvät tiedot.

Jos käytät tutkielmassasi valmiita, jo olemassa olevia kyselyitä/mittareita, jotka on jo todettu aiemmissa tutkimuksissa päteviksi ja luotettaviksi, viitataan niiden alkuperäislähteeseen. Lisäksi muiden kuin Suomessa kehitettyjen kyselyjen ja mittareiden kohdalla on tärkeää viitata myös hankkeeseen, kirjoittajiin tai muuhun tahoon, joka on muokannut kyselyn/mittarin Suomessa käytettäväksi (käännös suomen kielelle ja mahdollinen muu sovittaminen suomalaiseen kontekstiin). Tässä tilanteessa riittää usein antaa esimerkiksi yksi tai kaksi väittämää kaikkien väittämien esittämisen sijaan. Jos kyselyssä/mittarissa on useampi ulottuvuus, yksi väittämä per ulottuvuus riittää. Kyselyn/mittarin vastausasteikko esitetään useimmiten muodossa alin arvo = alimman arvon sanallinen ilmaisu ... ylin arvo = ylimmän arvon sanallinen ilmaisu (esim. 1 = hyvin harvoin ... 5 = hyvin usein).

Jos käytät tutkielmassasi uutta kyselyä/mittaria, jota ei ole aiemmin käytetty eli siihen ei ole vielä olemassa alkuperäislähteitä, joihin muiden tutkijoiden olisi syytä perehtyä kyselyä/mittaria käyttäessään, tarvitsee sinun kuvata yleensä käyttämäsi kysely/mittari kokonaisuudessaan joko tutkielman tässä kohdassa tai erillisessä liitteessä. Tällöin kirjoitetaan auki kaikki väittämät sekä koko käytetty vastausasteikko. Myös mittarin/kyselyn kehityksen taustalla ollut lähdekirjallisuus tuodaan esiin tässä kohdassa. Kyselyn/mittarin laajuus voi tällöin auttaa päättämään, kumpaa esitystapaa käyttää. Vain muutaman väittämän sisältävän kyselyn/mittarin voi useimmiten hyvin kuvata tässä tutkielman kohdassa, mutta laajempi kysely/mittari kannattaa sijoittaa omaksi liitteekseen tutkielman perään.

Kun hyödynnetään olemassa olevia kyselyjä/mittareita, summamuuttujat lasketaan yleensä yhdistämällä lähteissä samaan kokonaisuuteen kuuluvat eli samaa ilmiötä mittaavat väittämät. Jos kyselyssä/mittarissa ajatellaan olevan vain yksi ulottuvuus/osa-alue, lasketaan yksi summamuuttuja kuvaamaan koko kyselyä/mittaria. Jos mukana on useampi ulottuvuus/osa-alue, muodostetaan usein kullekin ulottuvuudelle/osa-alueelle oma summamuuttujansa. Summamuuttujat voivat olla keskiarvosummamuuttujia, jolloin summamuuttuja noudattelee samaa asteikkoa kuin yksittäiset väittämät, tai kokonaissummapistemääriä, jolloin summaan kuuluvien väittämien arvot lasketaan yhteen.

Kun käytetään uusia kyselyjä/mittareita, joille ei ole vielä vakiintunutta summamuuttujien luomisen käytäntöä, voidaan hyödyntää eksploratiivista faktorianalyysiä samaa asiaa mittaavien väittämien löytämiseksi. Jos esimerkiksi ajatellaan, että kysely/mittari mahdollisesti mittaa useampaa tietyn ilmiön ulottuvuutta/osa-aluetta, voidaan faktorianalyysillä selvittää, kuinka monta näitä mahdollisesti on, ja mitkä väittämät mittaavat mitäkin

ulottuvuutta/osa-aluetta. Tämän jälkeen summamuuttujat voi laskea kuten vakiintuneiden mittareiden kohdalla tai käyttää vaihtoehtoisesti faktorisummapistemääriä.

Jos tutkimuksessa hyödynnetään kyselyitä/mittareita, joiden väittämiin/kysymyksiin vastataan erilaisilla vastausasteikoilla (esim. yhdessä neliportainen ja toisessa viisiportainen vastausasteikko), on ennen summamuuttujien muodostamista hyvä standardoida eli vakioida vastausasteikot (muuttujan keskiarvo = 0 ja keskihajonta = 1) muuttujien vertailtavuuden helpottamiseksi.

Kyselyistä/mittareista esitetään myös niiden reliabiliteetit (tyypillisesti Cronbachin alfa) joko koko kyselylle/mittarille tai kullekin ulottuvuudelle/osa-alueelle erikseen. Reliabiliteetit kuvaavat, kuinka hyvin eri väittämät tavoittavat yhteisen ilmiön eli kuinka luotettavasti ne mittaavat tutkittavaa asiaa. Määrällisen tutkimuksen kyselyt/mittarit esitellään useimmiten yhdessä alaluvussa niin, että kullekin kyselylle/mittarille on oma kappaleensa ja kappaleen alussa kyselyn/mittarin nimi on esitetty rivinalkuotsikkona (ks. tutkielmien mallipohjasta rivinalkuotsikon kuvaus ja muoto). Kuitenkin jos esitellään täysin uusi kysely/mittari, voi tälle olla hyvä tehdä oma toisen otsikkotason alalukunsa. Seuraavassa yhtenä esimerkkinä ote Kemppisen ja Tanskasen (2023, s. 202–203) Psykologia-lehden artikkelin mittarikuvauksesta.

”Työyksinäisyys

Tarkastelemamme työyksinäisyyttä arvioivat väittämät/osiot ovat Ozcelikin ja Barsaden (2018) esittämästä työyksinäisyyden mittarista, joka yksinkertaisesti sovitaa tunnetuimman yleisen yksinäisyyden UCLA-mittarin työn kontekstiin. Koska halusimme työyksinäisyysmittarin olevan helppokäyttöinen ja soveltuvan tutkimuskäytön lisäksi erilaisiin barometreihin ja organisaatioiden sisäisiin kyselyihin, päätimme lyhentää Ozcelikin ja Barsaden (2018) esittämää työyksinäisyysmittaria. Lyhyessä mittarissa on myös se etu, että vastaajien vaivan vähentäminen voi johtaa aineiston parempaan laatuun. Lyhennettyä työyksinäisyysmittaria varten valitsimme kuusi osiota Neton (1992, 2014) validoiman lyhennetyn UCLA-mittarin mukaisesti. Neto (1992) valitsi faktorianalyysin perusteella lyhennettyyn mittariinsa kuusi osiota, jotka heijastavat yksinäisyyden ydintä eli epätasapainoa haluttujen ja todellisten sosiaalisten suhteiden välillä. Validiteettitarkasteluun otettuihin työyksinäisyyttä arvioiviin kuuteen osioon vastattiin asteikolla 1 (Täysin eri mieltä) – 5 (Täysin samaa mieltä). Osiot ovat:

- TY1: Koen itseni ulkopuoliseksi organisaatiossani.
- TY2: Tunnen olevani eristynyt kollegoistani.
- TY3: Olen onneton, koska olen jäänyt ulkopuoliseksi organisaatiossani.
- TY4: Organisaatiossa ympärilläni on ihmisiä, mutten koe, että he ovat kanssani.
- TY5: En koe toverillisuutta työssäni.
- TY6: Kun olen yhdessä työtovereideni kanssa, tunnen olevani osa kaveriporukkaa.

Muut mittarit

Työn imua mitattiin suomenkielisellä UWES-9 mittarilla (Seppälä ym., 2009), joka koostuu yhdeksästä työn imua mittaavasta osiosta (esim. ”Tunnen olevani täynnä energiaa, kun teen työtäni”). Osioihin vastattiin asteikolla 1 (Täysin eri mieltä) – 7

(Täysin samaa mieltä). Työn imun sisäinen johdonmukaisuus oli Cronbachin alfalla arvioituna erittäin hyvä ($\alpha = 0.95$).

[mittarikuvauksesta osa jätetty tässä pois]

Työhön liittyvää sosiaalista tukea arvioitiin QPS-Nordic-kyselyn (Wännström, Peterson, Åsberg, Nygren & Gustavsson, 2009) avulla. Sosiaalista tukea arvioitiin viiden osion avulla, joihin vastattiin asteikolla 1 (Erittäin harvoin / en koskaan) – 5 (Koko ajan / lähes koko ajan). Osiot sisälsivät kysymyksiä sekä esihenkilöltä (esim. ”Saatko tarvitessasi esihenkilöltäsi tukea ja apua työssäsi?”) että kollegoilta saatavasta tuesta (esim. ”Saatko tarvittaessa tukea ja apua työhösi kollegoiltasi?”). Sosiaalisen tuen sisäinen johdonmukaisuus oli hyvä ($\alpha = 0.81$). ”

Kun esittelet kyselyitä/mittareita ja muuttujia, voi myös seuraavien asioiden pohtiminen auttaa jäsentämään raportoinnin eli tutkielman kirjoittamisen tapaa tässä kohdassa:

- Mitkä ovat tutkimuksen riippuvat muuttujat, joista ollaan kiinnostuneita ja joita halutaan ymmärtää ja selittää? (Näitä voi olla myös vain yksi.)
- Mitkä ovat tutkimuksen riippumattomat muuttujat, joiden yhteyksiä riippuvaan muuttujaan halutaan selvittää?
- Onko mukana kontrolloitavia muuttujia, jotka vaikuttavat riippuvaan muuttujaan, mutta eivät ole varsinaisen tutkimuksen kohteena (usein taustatekijöitä, kuten ikä, sukupuoli, koulutus)?
- Onko mukana mediaattorimuuttujia eli riippuvan ja riippumattoman muuttujan yhteyttä välittäviä tekijöitä, jotka vastaavat siihen, miksi yhteys syntyy?
- Onko mukana moderaattorimuuttujia eli riippuvan ja riippumattoman muuttujan yhteyttä muuntavia tekijöitä, jotka vastaavat siihen, milloin ja millä ehdoilla yhteys syntyy (esim. tietty yhteys näkyy vain tietyssä elämäntilanteessa olevilla)?

Kyselyiden/mittareiden osalta on hyvä arvioida niiden soveltuvuutta tutkimuksen kohteena olevan asian selvittämiseen joko tässä kohdassa tai Pohdinta-luvussa. Esimerkiksi kyselyjen/ ja mittareiden pätevyyttä (validiteetti) ja luotettavuutta (reliabiliteetti) on hyvä pohtia eli käydä läpi, mittaavatko mittarit sitä, mitä niiden halutaan mittaavan ja kuinka luotettavasti ne tuottavat toistettavia tuloksia.

Usein vakiintuneiden kyselyiden ja mittareiden pohjalta tällaista tarkastelua on jo tehty, jolloin voi viitata aiempiin tutkimuksiin. Voi kuitenkin olla hyvä pohtia sitä, kuinka hyvin valitut kyselyt/mittarit toimivat oman tutkimuksesi yhteydessä. Koska käyttämäsi aineisto on usein eri kuin aiemmissa tutkimuksissa käytetty aineisto, kyselyiden/mittareiden

toimivuudessa voi tulla esiin jotain poikkeavaa. Uusien kyselyiden/mittareiden kohdalla tähän arviointiin tulee kiinnittää enemmän huomiota ja hyödyntää mahdollisesti erilaisia tutkimusmenetelmiä pätevyyden ja luotettavuuden esittämiseen.

4.2.2 Tiedonkeruumenetelmät kokeellisessa tutkimuksessa

Kokeellisen tutkimuksen menetelmiä raportoidessa on tärkeää, että koe olisi kuvauksen pohjalta toistettavissa mahdollisimman samanlaisena. Käytettyjen mittareiden lisäksi on siis tärkeää kuvata riittävällä tarkkuudella osallistujien saamat ohjeistukset, heille esitetyt ärsykkeet ja koetilanteen kulku. Lisäksi on kuvattava asiat, jotka voivat vaikuttaa osallistujien toimintaan ja koetilanteen mittauksiin. Sopiva yksityiskohtaisuuden taso riippuu koeasetelmasta ja sen kannalta olennaisimmista asioista. Yleensä esimerkiksi osallistujien saamia ohjeistuksia ei kuvata sanatarkasti, mutta koetilanteessa suoritettavat tehtävät kuvataan yksityiskohtaisesti.

Usein koetilanteessa tehdään tehtäviä ja mittauksia, jotka eivät ole opinnäytetyön mielenkiinnon kohteena. Esimerkiksi laajan tutkimushankkeen kohdalla analyysiin saatetaan sisällyttää vain yksi monista käytetyistä mittareista. Kaikki koetilanteessa mukana olleet mittarit tulisi kuvata menetelmissä, mutta johdantoon näitä ei tarvitse sisällyttää. Menetelmä kuvauksen rakenteessa koetilanteen kulku, ärsykkeet ja mittarit esitellään omissa toisen otsikkotason alaluissaan tai käyttäen rivinalkuotsikointia (ks. tutkielmien mallipohjasta näiden otsikoiden kuvaus ja muoto).

Kokeellisessa tutkimuksessa on hyvä arvioida valitun koeasetelman soveltuvuutta tutkimuskysymyksiin vastaamisessa. Kokeellisissa asetelmissa osallistujia on tyypillisesti vähemmän kuin esimerkiksi määrällisissä kyselytutkimuksissa, koska koeasetelmat ja käytetyt menetelmät vaativat usein paljon niin tutkijalta kuin osallistujilta. Onkin hyvä arvioida huolella, edustaako osallistujajoukko perusjoukkoaan ja saadaanko sen pohjalta riittävä aineisto tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Myös menetelmien sopivuutta ja toimivuutta on hyvä arvioida ja kiinnittää erityistä huomiota kokeen suorittamiseen ja mittausvälineisiin liittyviin mahdollisesti tuloksiin vaikuttaviin tekijöihin. Arvioinnin voi esittää tutkielman tässä kohdassa tai Pohdinta-luvussa.

4.2.3 Tiedonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa

Laadullisen tutkimuksen aineisto on voinut kertyä esimerkiksi kyselyn avoimista vastauksista, haastatteluista, vuorovaikutustilanteiden videotallenteista tai aiemmin muussa yhteydessä julkaistusta aineistosta (esim. blogitekstit, nettifoorumikommentit). Kyselyiden osalta kuvataan

esitetyt kysymykset ja niihin liittyvät ohjeistukset sekä esitellään minkä verran ja minkä laajuisia vastauksia kysymyksiin on tullut.

Haastattelujen osalta kuvataan, minkä tyyppinen haastattelu on kyseessä (esim. puolistrukturoitu teemahaastattelu) ja esitellään omassa tutkielmassa hyödynnetyt haastattelun osat (esim. onko käytetty koko haastattelua vai sen tiettyjä osia). Haastattelun sisältöjä kuvataan painottaen niitä osia, joita omassa tutkimuksessa on käytetty (esim. minkä tyyppisiä kysymyksiä on esitetty ja miten on edetty kysymyksistä toisiin haastattelun aikana). Haastatteluista analyseissä käytetään useimmiten litteraatteja eli tekstiksi muutettua puhetta, jolloin kuvataan kootun aineiston kokonaismäärä (esim. kuinka monta sivua litteroitua tekstiä millä tekstifontilla ja rivivälillä tuli analysoitavaksi). Alla esimerkkinä Sevónin (2024, s. 8–9) tutkimuksessaan käyttämän kerronnallisen haastattelun kuvaus.

”Haastattelut perustuivat tutkittavan vapaamuotoiselle kerronnalle, jota menetelmällisesti pidetään hyvänä erityisesti silloin, kun ajatuksena on selvittää tutkittavan merkityksenantoa ilman tutkijan tuottamaa ennakkojäsennystä (ks. Hyvärinen, 2017). Aluksi kerroin, että haastatteluun ei liity tarkkoja kysymyksiä, ja esitin seuraavan johdannon: ”Haluaisin kuulla äitiyden tarinasi sellaisena kuin haluat sen minulle nyt tässä kertoa.”

Kerronnallisen haastattelun tärkein tehtävä on mahdollistaa kokemusten kerronta ja haastattelijan tehtävä on asettua kuulemaan haastateltavan tarinaa (Hyvärinen, 2017). Saatoin kysyä täsmentäviä kysymyksiä, mutta usein äidit kertoivat oman tarinansa oma-aloitteisesti ja ilman kysymyksiä. Kysymysten vuoro tuli vasta haastatteluiden lopussa, jolloin saatoin tarkentavilla kysymyksillä varmistaa, että olin ymmärtänyt kertomuksen tietyn kohdan oikein, tai pyrin näin laajentamaan tiettyä kerronnan kohtaa.

[haastattelua täydentäneen lisäosan kuvaus jätetty tässä pois]

Kerronnallinenkin haastattelu on aina myös vuorovaikutustilanne. Jo kiinnostukseni heidän äitiytensä tarinaa kohtaan, haastattelutilanteiden sanaton viestintä sekä aikajana myönteisine ja kielteisine vaiheineen rakensivat tietynlaisia oletuksia vuorovaikutukselle. Haastatteluiden ilmapiiri oli avoin ja välitön, ja monilla äideistä yhtenä osallistumisen motiivina oli halu olla tuottamassa tietoa itsellisestä äitiydestä mahdollisuutena tulla vanhemmaksi.

Haastattelut toteutettiin useimmiten haastateltavien kotona, muutama kahvilassa tai kirjastossa ja yksi yliopiston tiloissa. Haastattelut kestivät noin 1.5 tuntia, lyhin oli 1 tunti 15 minuuttia ja pisin 3 tuntia 5 minuuttia. Haastattelut etenivät usein läsnäolevien lasten ja arjen askareiden ehdoilla. Haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin sanatarkasti ja pseudonymisoitiin. Litteroitujen haastatteluiden pituudet vaihtelivat 15 sivusta yli 50 tekstisivuun (rv 1.5).”

Vuorovaikutusaineistot voivat olla ns. luonnollisista tilanteista tallennettuja, eli ne olisivat toteutuneet tutkimuksesta riippumatta, tai tutkimusta varten järjestetyistä tilanteista hankittuja.

Vuorovaikutusaineistojen osalta annetaan saadun tiedon arvioimisen kannalta riittävät tiedot, ottaen huomioon, mitä kyseisen aineiston tallennukseen saadut luvat mahdollistavat. Esimerkiksi klinisen potilasaineiston kuvaamisessa on noudatettava tavanomaisten tutkimuseettisten ohjeiden lisäksi mm. lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista kirjattuja määräyksiä. Keskustele näiden aineistojen kuvauksesta aina ohjaajasi kanssa. Tavanomainen keino suojata osallistujien henkilöllisyyttä on tietojen pseudonymisointi eli esittäminen joko yleisemmällä tasolla (esim. äiti = vanhempi tai lähisukulainen) tai tarvittaessa jonkin tunnistamisen mahdollistavan tiedon muuttaminen lähikäsitteeksi (esim. Stand-up koomikko = Lied-laulaja).

Salassapitosäännökset ei estä sitä, että aina voidaan kuvata, **minkä tyyppinen tilanne** on kyseessä (esim. ystäväysten välinen keskustelu, psykologin vastaanotto, työpaikan palaveri), **montako osallistujaa oli ja millaisista rooleista ja tehtävistä käsin** osallistujat ovat tilanteessa mukana (esim. avohoidon asiakas, psykologi, työnohjaaja, esihenkilö), sekä **yleisellä tasolla sosiodemografisia tietoja** osallistujista (esim. noin 30–40-vuotias työssäkäyvä henkilö). Esimerkiksi Pohjolan ym. (2021, 52–53) artikkelissa annetaan aidossa konsultointitilanteessa syntyneestä luottamuksellisesta vuorovaikutusaineistosta seuraava kuvaus:

”Tutkimuksen aineisto on peräisin yhdestä konsultointitapaamisesta, joka oli osa erään julkisen sosiaali- ja terveysalan organisaation vuonna 2015 toteutettua tiimin yhteistyön kehittämiseksi järjestettyä konsultointiprosessia. Konsultointiprosessi ja -tapaaminen olisi toteutettu tutkimusintressistä riippumatta, ja näin ollen tutkimusaineistomme on tässä suhteessa naturalistinen. Työyhteisön keskustelu tapahtui kuitenkin työyhteisön perusarjesta poikkeavassa konsultoinnin kontekstissa. Tämä voi rajoittaa tutkimuksemme tulosten siirrettävyyttä toisenlaisiin vuorovaikutuksen konteksteihin, kuten vapaamuotoisempiin työpaikan keskusteluihin tai palavereihin.

Konsultointiprosessi alkoi siten, että työpaikan osastonhoitaja otti yhteyttä artikkelin ensimmäiseen kirjoittajaan, joka työskenteli tuolloin organisaatiolle nimettynä työterveyspsykologina, ja pyysi hänen apuaan tiimin yhteistyön kehittämisessä. Muut artikkelin kirjoittajat eivät osallistuneet konsultointiprosessiin.

Konsultti ja osastonhoitaja sopivat, että konsultti haastattelee ensin kaikki kolme työntekijää erikseen kuullakseen heidän näkemyksiään yhteistyön sujumisesta. Haastatteluiden jälkeen järjestettiin yhteinen konsultointi-istunto, jossa keskusteltiin yhteistyön parantamisesta. Tapaamiseen osallistui tiimin kolme työntekijää, osastonhoitaja ja konsultti. Tapaaminen pidettiin työpaikalla asiakasvastaanottotilassa työntekijöiden työaikana.

[vuorovaikutusaineiston kuvauksesta osa jätetty tässä pois]

Yhteistapaamisesta (66 min) tehtiin äänitallenne. Osallistujille kerrottiin, että tallennetta tulnaisiin käyttämään tutkimuksessa ja miten aineistoa käsiteltäisiin. He antoivat tähän kirjallisen suostumuksen. Artikkelin keskusteluotteissa käytetyt osallistujien nimet eivät ole osallistujien oikeita nimiä. Olemme poistaneet otteista myös muut osallistujien tunnistamisen mahdollistavat seikat.”

Laadullisenkin aineiston kohdalla tulee arvioida **aineiston edustavuutta ja soveltuvuutta tutkimuskysymyksiin vastaamiseen** esimerkiksi pohtimalla, onko saatu koottua riittävän monipuolinen aineisto tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Arviota voi kuvata tässä kohdassa tutkielmaa tai Pohdinta-luvussa. Riippuen tutkimuksen tavoitteesta tai tutkimuskysymyksestä, voi haussa olla kohdennetusti tietyn ryhmän kokemukset tietystä aiheesta, tai laajempi ymmärrys erilaisista tavoista lähestyä tiettyä aihetta, jolloin lähestymistapa voi olla hyvin aineistolähtöinen. Aineiston toimivuutta tuleekin arvioida suhteessa tutkimuksen tavoitteisiin ja riittävän aineiston määrä voi vaihdella paljonkin tutkimuskysymysten mukaan. Laadullisissa aineistoissa voidaan tarkkailla esimerkiksi aineiston saturaatiota eli sitä, milloin lisäaineiston saaminen ei enää tuota oleellisesti uusia näkökulmia tarkasteltuun aiheeseen, tai vuorovaikutusaineistosta tehtyjen kuvausten siirrettävyyttä vastaavan tyyppisiin tilanteisiin.

4.3 Aineiston analyysimenetelmät

Analyysimenetelmien esittelyn on tarkoitus kuvata, kuinka aineistoa on analysoitu ja miten tutkielmassa esiteltäviin tuloksiin on päädytty. Useimmiten analyysimenetelmät esitellään Johdanto-luvussa kuvattuja tutkimuskysymyksiä ja mahdollisia hypoteeseja mukailevassa järjestyksessä siten, että kerrotaan, millaisilla menetelmillä kuhunkin tutkimuskysymykseen on pyritty vastaamaan.

4.3.1 Analyysimenetelmät määrällisessä tutkimuksessa

Määrällisessä tutkimuksessa, johon myös kokeellinen tutkimus lukeutuu, hyödynnetään tilastollisia menetelmiä aineiston analysointiin. Tilastollisten menetelmien kohdalla analyysimenetelmän valintaa ohjaavat sekä tutkimuskysymykset että aineiston ominaisuudet, kuten muuttujien jakaumat ja mitta-asteikot. Siksi on tärkeää kuvata ja tarvittaessa perustella menetelmien lisäksi myös valittu analyysimenetelmä lähteisiin nojaten. Menetelmäkuvauksessa voidaan kuvata laajempaa analyysistrategiaa, tiettyä käytettyä menetelmää sekä ottaa kantaa analyysimenetelmän tilastollisten oletusten täyttymiseen. Näin erityisesti, jos tilastollisissa oletamuksissa olisi tutkielman aineistoa ja analyysijä koskien jotain erityistä huomioitavaa (esim. muuttujan normaalijakautuneisuus on hyvin heikko ja täytyy käyttää epäparametrisiä menetelmiä parametristen sijaan) tai mikäli tilastollisten oletusten täyttymisen raportoiminen on kyseessä olevan psykologian sovellusalan tieteellisissä julkaisuissa tapana. Kuitenkaan esimerkiksi

aineiston normaalijakautuneisuutta ei useinkaan selvitetä lukijalle erikseen määrällisissä tutkimuksissa, jos asia on kunnossa.

Tutkimuskysymysten pohjalta voidaan esimerkiksi valita, hyödynnetäänkö muuttujavai henkilösuuntautunutta analyysistrategiaa (Laursen & Hoff, 2006; Woo ym., 2024). Muuttujasuuntautuneessa analyysissä tarkastellaan osallistujajoukkoa yhtenä kokonaisena ryhmänä tai ennalta tiedettyinä tai tutkijan asettamina ryhminä ja keskitytään etsimään yhteyksiä eri ilmiöiden välillä (esim. tarkastellaan korrelatiivisilla menetelmillä opettajan ja vanhemman tuen yhteyksiä lapsen kouluun liittyvään suhtautumiseen tai varianssiin perustuvilla menetelmillä eroavatko masentuneet ja ei-masentuneet koehenkilöt aivoaktiivisuuden osalta). Henkilösuuntautuneessa analyysissä taas selvitetään, löytyykö osallistujajoukosta tutkittavan ilmiön suhteen ennalta tietämättömiä ja asettamattomia, mutta silti toisistaan selkeästi erottuvia ryhmiä (esim. millaisia erilaisia työuupumusoireiden yhdistelmä- ja/tai kehityskulkuryhmiä aineistossa on havaittavissa).

Esimerkki muuttujasuuntautuneen tutkimuksen (Kervinen & Aunola, 2013, s. 9–11) analyysimenetelmien kuvauksista:

”Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella vanhempien käyttämien kasvatustyylien yhteyttä lasten koulussa käyttämiin työskentelytapoihin ja näiden kehitykseen lapsen ensimmäisen kouluvuoden aikana. Analysointimenetelmänä käytettiin hierarkkista regressioanalyysiä. Analyysejä tehtiin kahdenlaisia. Ensimmäisissä analyyseissä tutkittiin, kuinka vanhempien kasvatustyyli ovat yhteydessä lasten työskentelytapoihin ensimmäisen luokan syksyllä. Selitettävinä analyyseissä olivat työskentelytapaa kuvaavat muuttujat (tehtävän välttely, avuttomuus ja ahdistuneisuus) ensimmäisellä mittauskerralla eli ensimmäisen kouluvuoden alussa. Ensimmäisellä ja toisella askelmalla kontrolloitiin malleissa lasten taitotaso lukemisessa ja matematiikassa (1. askelma) sekä vanhemman koulutustausta (2. askelma). Kolmannella askelmalla malliin lisättiin lapsen sukupuoli sukupuolen vaikutuksen selvittämiseksi ja kontrolloimiseksi. Neljännellä askelmalla lisättiin mielenkiinnon kohteena olevat vanhemman kasvatustyyliä kuvaavat muuttujat (lämpö, psykologinen kontrolli ja behavioraalinen kontrolli), kukin omassa mallissaan. Koska tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita myös siitä, ovatko vanhempien kasvatustyylien yhteydet lasten työskentelytapoihin erilaisia riippuen lapsen sukupuolesta, lisättiin malliin lopuksi sukupuolen ja kasvatustyyli-muuttujan interaktiotermi.

Toisissa analyyseissä tutkittiin, kuinka vanhempien kasvatustyyli ovat yhteydessä lasten työskentelytapojen kehitykseen ensimmäisen kouluvuoden aikana. Selitettävinä regressiomalleissa olivat työskentelytapamuuttujat (tehtävän välttely, avuttomuus ja ahdistuneisuus) toisella mittauskerralla eli ensimmäisen kouluvuoden lopulla. Selittäväksi muuttujaksi syötettiin ensimmäisellä askelmalla selitettävän muuttujan lähtötaso syksyllä (1. mittauskerta), jotta päästiin tutkimaan kuinka kasvatustyyli vaikuttavat työskentelytavoissa tapahtuvaan muutokseen (ts. muutokseen yksilöiden välisessä järjestyksessä) ensimmäisen kouluvuoden aikana. Toisella ja kolmannella

askelmalla kontrolloitiin lapsen lähtötaso lukemisessa ja matematiikassa (2. askelma) ja vanhemman koulutustausta (3. askelma) ja neljännellä askelmalla lapsen sukupuoli. Viidennellä askelmalla malliin lisättiin mielenkiinnon kohteena olevat vanhemman kasvatustyyli (lämpö, psykologinen kontrolli ja behavioraalinen kontrolli), kukin omassa mallissaan. Viimeisellä kuudennella askelmalla lisättiin lapsen sukupuolen ja kasvatustyyliin muuttujan interaktiotermin.

Analyysit tehtiin IBM SPSS Statistics 19-ohjelmalla. Käytettyjen muuttujien keskiarvot ja keskihajonnat on esitetty Taulukossa 1.”

Esimerkki henkilösuuntautuneen tutkimuksen (Huttunen ym., 2024, s. 44) analyysimenetelmien kuvauksista:

”Sosioemotionaalisten taitojen profiilien tunnistamiseen käytettiin IBM SPSS-27 -tilasto-ohjelman kaksivaiheista klusterianalyysia (TwoStep Cluster Analysis -algoritmi; ks. tarkemmin esim. Benassi ym., 2020). Kyse on kaksivaiheisesta ryhmittelyanalyysistä, jossa aineistoa ensin yksinkertaistetaan esiklusteroinnin avulla ja sitten hierarkkisella klusteroinnilla suoritetaan lopullinen ryhmiin jakaminen. Kaksivaiheisen klusterianalyysin tavoitteena on tunnistaa vastaajajoukosta osaryhmiä (profiileja), joilla olisi keskenään mahdollisimman samanlaiset mutta toisista ryhmistä poikkeavat vastaukset sinnikkyuden, uteliaisuuden, akateemisen kimmoisuuden ja yhteenkuuluvuuden suhteen.

Ennen varsinaisten analyysien suorittamista havainnot järjestettiin satunnaisjärjestykseen (Benassi ym., 2020). Epätavallisten tai niin sanottujen outlier-tapausten käsittelyssä käytettiin SPSS:n poisto-ominaisuutta (”noise handling”). Etäisyysmitaksi asetettiin log likelihood. Profiilien mahdollista lukumäärää arvioitiin ensin automaattisesti, asettaen ryhmien enimmäislukumääräksi seitsemän, ja tämän jälkeen vertailtiin useita mahdollisia ryhmittelyratkaisuja. Profiilien lukumäärä arvioitiin tilastollisin kriteerein, erityisesti BIC-arvon (Bayesian Information Criterion, bayesilainen informaatiokriteeri) perusteella, eli ryhmittelyratkaisun, jolla on pienempi BIC-arvo, katsottiin olevan paremmin yhteensopiva aineiston kanssa (Benassi ym., 2020). Tilastollisten indeksien lisäksi profiilien lukumäärän arvioinnissa huomioitiin ratkaisun yksinkertaisuus, tulkittavuus ja sisällöllinen mielekkyys (Benassi ym., 2020). Seuraavaksi profiilien välisiä eroja sosioemotionaalisisissa taidoissa vertailtiin varianssianalyysilla.

Profiilien välisiä mahdollisia eroja sosio-emotionaalisten taitojen ja kouluinnon suhteen tutkittiin varianssianalyysilla (ANOVA). Koska Levenen testi indikoi varianssien homogeenisyysoletuksen rikkoutuvan sinnikkyuden, uteliaisuuden, akateemisen kimmoisuuden ja kouluinnon suhteen (kaikki $p < .05$), valittiin post hoc -testiksi Games–Howell. Lisäksi varianssianalyysille laskettiin myös sensitiivisyysanalyysina Welchin ANOVA, joka tuotti vastaavat p-arvot raportoidun F-testin kanssa. Profiilien mahdollista riippuvuutta sukupuolesta tutkittiin khiin neliö -riippumattomuustestillä (exact test).”

4.3.2 Analyysimenetelmät laadullisessa tutkimuksessa

Laadullisessa tutkimuksessa menetelmävalintaan vaikuttaa määrällisen tutkimuksen tapaan tutkimuskysymykset ja aineisto. Useimmiten laadullista analyysiä tehdään pohjaten tekstimuotoiseen aineistoon (esim. haastattelut aukikirjoitetaan eli litteroidaan ennen analyysijä). Litteroinnin tarkkuuden tasoon vaikuttaa analyysimenetelmä, esimerkiksi temaattisessa sisällön analyysissä riittää usein sanatarkka aukikirjoitus, kun taas diskurssianalyysiä varten tarvitaan tietoa myös puheen muista osista (esim. äänenpainot, taukojen kestot, äänenvoimakkuus). Litterointiin saat tarkempia ohjeita ohjaajaltasi.

Kun analyysimenetelmiä kuvataan, on tärkeää viitata aiheeseen liittyvään menetelmäkirjallisuuteen ja kertoa, miten menetelmää on tarkalleen käytetty aineiston analysoinnissa. Esimerkiksi jos on käyttänyt temaattista sisällönanalyysiä, ei tämän mainitseminen lähdeviitteen kera vielä riitä, vaan on kuvattava analyysin erilaisia vaiheita omassa tutkimuksessa. Jos aineiston analyysimenetelmiin liittyy tiettyjä oletuksia tai ehtoja, on näiden toteutumista kuvattava analyysimenetelmän esittelyn yhteydessä.

On myös hyvä arvioida yleisesti käyttämänsä analyysimenetelmän sopivuutta tutkimuskysymyksiin vastaamisessa tuoden esiin menetelmän vahvuuksia ja heikkouksia. Menetelmän arviointi on hyvä kuvata joko tutkielman tässä kohdassa tai viimeistään 'Pohdinta' luvussa. Erityisesti jos valitun analyysimenetelmän käyttöä ei ole toteutettu täysin menetelmäkirjallisuuden ohjeiden ja käytäntöjen mukaan (esim. aineiston tuomien rajoitusten vuoksi), on hyvä arvioida tämän vaikutuksia tulosten luotettavuuteen.

Esimerkki laadullisen tutkimuksen (Pohjola ym., 2021 s. 53–54) analyysimenetelmien kuvauksista:

”Tutkimusaineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa yhteistapaamisessa tehty äänitallenne litteroitiin. Lukiessaan ja kuunnellessaan aineistoa ensimmäinen kirjoittaja kiinnitti huomiota keskustelussa toistuvasti tuotettuihin jännitteisiin ja kiinnostui siitä, mistä niissä oli kysymys. Tämän jälkeen kuuntelimme näitä aineiston kohtia neljän tutkijan ryhmänä. Näissä datasessioissa havaitsimme, että keskustelijat käyttivät jännitteisissä kohdissa toistuvasti puhetapoja, joissa henkilön oikeuksia ja velvollisuuksia kuvattiin keskenään ristiriitaisilla tavoilla. Keskusteluissa toisiinsa törmäsivät toistuvasti ohjattavan vaatima oikeus itsensä ilmaisemiseen sellaisena kuin hän katsoo olevansa ja velvoite toimia toisten toiveiden mukaisesti. Katsoimme näiden puhetapojen ilmentävän ja tuottavan autonomisuuden ja relationaalisuuden diskursseja.

Tähän artikkeliin valitsimme sellaiset keskustelun kohdat, jotka mielestämme parhaiten edustavat ja kuvaavat sitä, miten moraalisten järjestysten välinen kamppailu ja niistä neuvottelu ilmenivät koko keskustelussa. Tämän suhteen haastetta tuotti se, että keskustelu oli hyvin fragmentoitunutta. Moraalista järjestystä ilmentävät ja tuottavat diskurssit ilmenivät keskusteluissa usein lyhyesti eivätkä suinkaan eheinä ja selkeinä narratiiveina. Selkeimpänä itse kunkin oikeuksia ja velvollisuuksia koskenut

neuvottelu ilmeni noin 20 minuutin jaksossa, josta aineisto-otteemme ovat peräisin. Litteroimme nämä aineiston kohdat yksityiskohtaisesti hyödyntäen Jeffersonin transkriptiosymboleita.”

4.4 Monimenetelmäinen tutkimusote

Edellä on kuvattu tutkimuksen toteutuksen raportoinnin keskeisiä asioita niin yleisellä tasolla kuin eri tutkimusotteiden (kokeellinen, laadullinen, määrällinen) näkökulmasta. Monimenetelmäisessä (engl. mixed methods) tutkimusotteessa puolestaan yhdistetään laadullista ja määrällistä tutkimusotetta ja tämän myötä erilaisia aineiston keruu- ja analyysimenetelmiä tavoitteena yksittäistä tutkimusotetta laajempi, monipuolisempi ja kenties syvällisempi tiedon tuottaminen tutkittavasta aiheesta.

Monimenetelmäisen tutkimusotteen käyttäminen pro gradu -tutkielmassa on mahdollista, mikäli opiskelijan saatavilla oleva tutkimusaineisto tällaiseen soveltuu. Tässäkin tapauksessa tutkielman raportoinnissa noudatetaan samoja peruseriaatteita kuin tässä ohjeistuksessa edellä ja jäljessä esitetään. Tämän lisäksi mallia on hyvä katsoa myös hyvätasoisista tutkimusartikkeleista ja keskustella ohjaajan kanssa, miten tällainen tutkielma raportoidaan (ks. esim. Kykyri ym., 2024). Tyypillisesti noudatetaan aina kunkin tutkimusotteen, aineistotyyppin ja analyysimenetelmien raportoinnin vakiintuneita käytäntöjä. Lisäksi kuvataan, miten eri aineistojen analysoinnin tuottamien tulosten yhdistäminen on toteutettu. Näin ollen tällaisessa tutkielmassa Tutkimuksen toteutus -lukukin voi olla tavanomaista hieman laajempi.

5 TULOKSET

Tulokset-luvun tavoitteena on esitellä tiiviisti aineistoanalyysin pohjalta saadut keskeiset tulokset. Tämän pääluvun pituudelle on hyvin vaikea antaa tyypillistä pituusohjetta, koska se riippuu tutkimusotteesta (määrällinen, laadullinen) ja tutkimusotteen sisälläkin tuloksista sekä niiden määrästä mahdollisine taulukoineen ja kuvioineen. Pyri siis tiiviyyteen ja selkeyteen. Mikäli tämä pääluku silti muodostuu hyvin laajaksi, ota se huomioon tutkielmasi muiden päälukujen laajuuksissa, jotta tutkielmasi on tasapainoinen artikkelimuotoisen tutkielman kokonaispituuden kannalta.

Tulokset-luvun kirjoittamista ohjaa usein tutkimuskysymysten esitysjärjestys eli tulokset esitellään samassa järjestyksessä kuin tutkimuskysymykset ja/tai -hypoteesit Johdanto-luvussa. Jos tutkimuskysymysten yhteydessä on esitetty hypoteeseja, voidaan tulosten raportoinnin

yhteydessä tuoda esiin kunkin hypoteesin suhteen, tukivatko tulokset hypoteesia vai eivät. Toisinaan tämä tehdään vasta Pohdinta-luvussa. Keskustele siis asiasta ohjaajasi kanssa.

Myös se, ettei oletettua yhteyttä löytänyt tai mitään uutta ilmiötä aineistossa esiintynyt, on tärkeä tulos ja vie aiheeseen liittyvää tutkimusta eteenpäin. Joskus opinnäytetyön aineisto jää niin pieneksi, että siitä ei pysty osoittamaan tilastollisesti merkitseviä tuloksia. Näin on usein tutkimuksessa, jossa vapaaehtoisten tutkittavien löytyminen tiettyihin erityisryhmiin voi viedä aikaa. Opinnäytetyön arvioinnissa ei kuitenkaan arvioida samalla tavoin kuin tieteellisissä julkaisuissa tulosten merkitsevyytensä.

Tulokset-luvun on kuitenkin kaikissa tapauksissa tarjottava riittävästi analyysien pohjalta syntynyttä tutkimusaineistoa koskevaa tiivistettyä tietoa, jotta lukija voi arvioida ja idealisilanteessa päätyä samoihin analyysien pohjalta tehtyihin päätelmiin kuin tutkimuksen tekijä. On siis tärkeää, että tulososassa vastataan nimenomaan tutkimuskysymyksiin. Tutkimustuloksia, jotka eivät liity tutkimuskysymyksiin, ei yleensä ole syytä esittää, ellei tästä säännöstä poikkeamiselle ole erittäin hyvä peruste. Tässä luvussa ei kuitenkaan vielä esitellä johtopäätöksiä tai pohdita tulosten merkitystä, vaan tämä tehdään Pohdinta-luvussa.

5.1 Tulosten kuvaaminen määrällisessä tutkimuksessa

Tulokset-luvussa raportoitavat tiedot riippuvat käytetystä analyysimenetelmästä ja menetelmään liittyvää kirjallisuutta kannattaakin hyödyntää valittaessa, millaista tietoa ja millä tarkkuudella on tarpeen esittää. Lisäksi tärkeänä seikkana artikkelimuotoisessa tutkielmassa on huomioda kyseessä olevan psykologian sovellusalan tyypilliset raportointikäytänteet, joihin tulee perehtyä ja joita tulee ottaa haltuun oman aihealueen empiiristen tutkimusartikkeleiden kautta. Tulokset-luvussa on toisinaan – mutta ei aina – oma alalukunsa aineistoa kuvaileville tiedoille (esim. jonkin ilmiön tai aineiston sisäisten ryhmien prosentuaaliset jakaumat; muuttujien keskiarvot, keskihajonnat, korrelaatiot koko aineistolla tai ryhmittäin jne.) sekä oma alalukunsa tai useampia alalukuja varsinaisille tutkimuskysymyksiin vastavien analyysien tuloksille. Tilastomenetelmiä (esim. t-testi, F-testi, χ^2 -testi) käytettäessä tyypillisimpiä raportoitavia asioita ovat käytetyn menetelmän mukaan:

- Testisuureen arvo tai suuruusluokka
- Vapausasteet
- Vaikutuksen suunta

- Tilastollinen merkitsevyys (useimmiten p -arvo)
- Vaikutuksen suuruus (efektikoko) ja yhteyden voimakkuus

5.1.1 Lukujen ja testisuureiden esittämiskäytäntöjä

Kaikissa luvuissa käytetään desimaalipistettä pilkun sijaan (esim. prosenttiluku, keskiarvo, keskihajonta, p -arvo, korrelaatio, regressiokerroin) johdonmukaisesti koko tutkielmassa. Yleisohjeena on, että desimaalien merkinnässä kahden desimaalin tarkkuus riittää. Poikkeuksena tästä ovat p -arvot, joissa käytetään kolmen desimaalin tarkkuutta (esim. $p < .001$). Tutkielman kannalta oleellisia tuloksia esiteltäessä on toisinaan syytä ilmoittaa tarkka p -arvo. Näin voidaan tehdä esimerkiksi silloin, kun halutaan korostaa p -arvon tulkinnan tärkeyttä lukijalle. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, jos p -arvo on joko hyvin lähellä tai hyvin kaukana tilastollisesti merkitsevyydestä. Näistä ensimmäisessä tapauksessa voidaan tulkinta tuloksen ei-merkitsevyydestä tehdä varovaisemmin kuin jälkimmäisessä tapauksessa, jos esimerkiksi aineistokoko on hyvin pieni.

Taulukoissa prosenttilukujen tarkkuudeksi riittää yksi desimaali. Tekstissä prosentin voi pyöristää myös kokonaisluvuksi, kun arvo on yli 10 ja kokonaisluvun arvioidaan olevan riittävä erottelutarkkuus. Ennen prosentin merkkiä jätetään tyhjä lyönti suomen kielen käytäntöjen mukaisesti. Taulukoissa ja kuvioissa käytetään %-merkkiä, mutta tekstissä prosentti-sana tulee kirjoittaa auki.

Desimaalipisteen eteen ei tule nollaa niissä tapauksissa, kun kyseisen parametrin vaihteluväli on 0–1. Tällaisia parametreja ovat esimerkiksi p -arvot, korrelaatiot, Cronbachin reliabiliteettikerroin, standardoidut regressiokertoimet, standardoidut luottamusvälit, selitysasteen muutos ja mallin sopivuutta kuvaavat indeksit.

Tilastollisia tunnuslukuja kuvaavista merkeistä ja lyhenteistä osa kursivoidaan, osa lihavoidaan ja osalle ei tehdä erityismerkintöjä. Alla on esimerkkejä eri käytännöistä:

- *Esimerkkejä kursivoitavista:* Tilastolliset symbolit (paitsi vektorit ja matriisit), keskiarvo, keskihajonta, keskipoikkeama, standardipoikkeama, luottamusväli, vaihteluväli, Pearsonin korrelaatiokerroin, Mann–Whitneyn U-testi (Wilcoxonin järjestyssummatesti), Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testi, t-testi (lyhenteet d , F , n , N , p , r , R , t , T , U , Z ; KA , KH , LV , VV)
- **Esimerkkejä lihavoitavista:** Vektorit ja matriisit (V , Σ)

- Esimerkkejä ei-kursivoitavista ja ei-lihavoitavista: kreikkalaiset aakkoset, viittauksena käytettävät indeksit (esim. matriisin alkio), lyhenteet, jotka eivät ole muuttujia (α , β , Δ , χ^2 ; AIC, ANCOVA, ANOVA, MANCOVA, MANOVA, RMSEA)

5.2 Tulosten kuvaaminen laadullisessa tutkimuksessa

Laadullisessa tutkimuksessa aineistosta on käytetyllä analyysimenetelmällä pyritty löytämään merkityksellisiä ilmiötä kuvaavia asioita (esim. temaattiset luokat, tiettyjen puheen piirteiden esiintyminen) sekä luomaan näistä yhtenäinen kuvaus. Tulokset-luku ei siis ole vain esimerkiksi löydettyjen teemaluokkien luettelomaista kuvaamista, vaan teemojen sisältöjä pyritään avaamaan ja mahdollisesti luomaan yhteyksiä eri asioiden välille luokan sisällä. Laadullisen tutkimuksen kohdalla onkin tarpeen olla tarkkana, missä vaiheessa kuvataan tuloksia ja missä vaiheessa siirrytään pohdinnan puolelle. Jos analyysi sisältää tulkinnallisen osan, se raportoidaan tulososan puolella kiinnittäen samalla huomiota siihen, että tekstistä käy selvästi ilmi, mitä tulkitaan ja millä perusteella näin tehdään.

Laadullisen tutkimuksen tulosten yhteydessä esitellään esimerkkiotteita aineistosta, jotta pystytään havainnollistamaan lukijalle, miten havainnot on muodostettu aineistosta. Näin lukijalle jää mahdollisuus arvioida, vaikuttavatko tutkimuksen tekijän havainnot riittävän perustelluilta ja voisiko samoihin havaintoihin päätyä muukin aineistoa samalla menetelmällä tarkasteleva. Seuraavassa esimerkissä (Pohjola ym., 2021, s. 56) havainnollistuu vuorovaikutusaineiston aineisto-otteen esittämisen tapa, kun menetelmänä on keskusteluanalyysi.

” Aineisto-otteessa 2 näytämme, kuinka konsultti ohjasi keskustelua eteenpäin. ...

Aineisto-ote 2: Konsultti kohtelee tuotettua moraalista dilemmaa kaksoistehtävänä

Poistettu 44 sek. Liisan ja Ritvan keskustelua heidän välisestä suhteestaan

26’18”

35. K: mikä ois semmonen (.) mikä ois sellain niinku (.)
36. ku mä kans (.) niinku ymmärrän et silleen ei e-et tota (1)
37. et ei voida lähtee siitä et joku jo-joku-jo niinkun(.) muut-tuisi
38. et tässä sellasta (.) asetelmaa nyt (.) niinku rakennettas
39. mut jos ajatellaa et lähtökohdat .hhh (.) lähtökohdat on-on mitkä on
40. =et jos (.) ajatellaan ihan sen vuoro-
41. niinku vuorovaikutuksen ja yhdessäolon niinku tasolla-tasolla

42. K: >mä en tiiä miten sä liisa aattelet
 43. mut mä mietin et toisaalt< ↑kokemus (.)
 44. miten asiat ko[kee]
 45. L: [mä] oon alkanu tarkkailee hirveesti
 46. sitäkin ku mä huokailen

Poistettu 20 s; Liisa puhuu itsestään tavalla, joka mahdollistaa hänen identifioimisensa

47. mä-mä oon raskas ja vanhana syntyny (.) tiäätteks te
 48. \$antakaa mun olla tällanen\$ he-he-he”

Aineisto-otteessa on kerrottu, mistä istunnon kohdasta (26 minuuttia 18 sekuntia) ote alkaa. Rivinumerot kertovat keskustelun etenemisestä, ja otteesta poistettujen kohtien sisältöä on lyhyesti luonnehdittu. Poiston syy on tavanomaisimmin joko se, että keskustelu käväisee eri aiheessa, tai että poistetulla rivillä on tunnistamisen mahdollistavaa tietoa, jota ei voida näyttää julkaisussa. Vuorovaikutusaineistoissa aineisto-otteita ja niiden analyysia avataan tavanomaisesti tekstiotteen jälkeen. Esimerkiksi Pohjolan ja kollegoiden (2021, s. 56) edellä esitetyn aineisto-otteen analyysi alkaa seuraavasti:

”Konsultti ottaa puheenvuoron ja alkaa muotoilla uutta kysymystä ohjattaville (rivi 35). Hänen puhetapansa vaikuttaa olevan suunnattu kahteen eri tarkoitukseen. Sanoamalla ymmärtävänsä, että ”ei voida lähtee siitä et joku...muuttuisi” (rivit 36–37) ja kehottamalla ”ajattelemaan et lähtökohdat... on mitkä on” (rivi 39) konsultti puolustaa henkilöiden oikeutta ilmentää autonomiaansa. Näin hän vaikuttaa kutsuvan Liisaa pois defensiivisestä asemasta. Samalla hän kuitenkin rohkaisee ohjattavia jatkamaan vuorovaikutuksen kehittämistä koskevaa keskustelua alkamalla muotoilla uutta kysymystä siihen liittyen (rivit 35–41). Konsultin kysymyksen muotoilu ilmentää relationaalista diskurssia. Pyytämällä heitä ”ajattelemaan” työpaikan yhteistyötä ”vuorovaikutuksen ja yhdessäolon...tasolla” (rivit 40–41) konsultti suuntaa huomiota yhdessäolon edellytyksiin ja ilmentää siten relationaalista diskurssia.”

Aineiston ja sen pohjalta tehtyjen analyysien avaaminen riittävästi on keskeistä tulosten vakuuttavuudelle. Tavanomaisesti riittää, että lukija vakuuttuu siitä, että tutkija on esittänyt yhden uskottavan luku- tai tulkintatavan aineistolle. Muitakin tapoja lukea ja tulkita sama aineisto voi olla. Tärkeää on kuitenkin huomioida, ettei laadullisen tutkimuksen havaintoja voi täysin irrottaa tutkimuksen tekijästä, sillä tekijän aiemmat tiedot ja taidot sekä aihepiiriin liittyvä tieto ja oletukset vaikuttavat jossain määrin analyysin tuloksiin. Näitä asioita on hyvä avata ainakin Pohdinta-luvussa saatujen tulosten sekä tehdyn tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa. Tämän voi huomioida myös tekstiä kirjoittaessa, esimerkiksi kiinnittämällä huomiota siihen, ettei

käytä ilmaisia tyyliin ”aineistosta nousi” ja ”aineistosta tuli esiin”, vaan enemmän esimerkiksi ”aineistosta havaittiin” tai ”aineistosta löydettiin”.

5.3 Taulukoiden ja kuvioiden käyttö tulosten raportoinnissa

Taulukoita ja kuvioita hyödynnetään usein niin määrällisen, laadullisen kuin kokeellisen tutkimuksen esittämisessä, ja niillä pyritään selkeään ja tilaa säästävään asioiden ilmaisuun. Taulukoita hyödynnetään tyypillisesti kokoamaan laaja määrä tietoa (esim. tarkat tunnusluvut useille muuttujille ja analyyseille tai laadullisen aineiston tiivistyminen aineisto-otteista pelkistettyjen ilmausten kautta ala- ja yläteemoiksi). Kuvioilla taas pyritään tarjoamaan pikainen visuaalinen vaikutelma tuloksista ja kuvaamaan monimutkaisten asioiden välisiä suhteita.

Yleisohjeena on myös, että samoja lukuja ei toisteta kahdessa paikassa eli jos jokin luku on esitetty taulukossa tai kuviossa, niin lukua ei toisteta tekstissä vaan tulos voidaan tekstissä avata sanallisesti ja sitten viitata taulukkoon/kuvioon. Vastaavasti jos on tilankäytön kannalta tiiviimpää ilmaista jotkin luvut tai tulokset tekstinä, niin silloin niitä ei esitetä taulukkona tai kuviona eli kahdessa paikassa. Pyritään siis välttämään turhaa toistoa ja miettimään milloin taulukot ja kuviot ovat oikeasti lisäarvoa tuovia. Esimerkiksi jos taulukkoon ei tule yhtään tilastollisesti merkitsevää tulosta, niin taulukkoa ei useinkaan tarvita vaan asian voi kertoa lyhyesti tekstissä.

Taulukoita ja kuvioita kannattaa tehdä tärkeimmistä tuloksista, joita on haastavaa esittää tiiviissä muodossa tekstissä. Kaikkiin taulukoihin ja kuvioihin on tärkeää viitata tekstissä (esim. Taulukossa 1 esitellään asia x.; Kuvioista 2 voi havaita, että...) ja kertoa tekstissä, mihin lukijan kannattaa kiinnittää taulukoissa tai kuvioissa huomiota. Taulukoiden ja kuvioiden on tärkeää olla sellaisinaan ymmärrettäviä, joten esimerkiksi niiden osuvaan otsikointiin ja riittävän informatiivisiin seliteteksteihin on hyvä kiinnittää huomiota. Lisäksi jos tilan säästämiseksi taulukoissa ja kuvioissa on käytetty lyhenteitä (esim. muuttujanimistä), tulee lyhenneet kirjoittaa auki taulukon tai kuvion alle tulevassa selitteessä.

Huomaa myös, että APA 7:n ohjeistuksen mukaan niin taulukoiden kuin kuvioiden otsakkeet tulevat niiden ylle ja selitetekstit niiden alle ja tätä ohjeistusta on sovellettu tutkielmien mallipohjaan. Toisaalta Psykologia-lehden (ei pvm.) kirjoittajaohjeissa asia on näin: ”Merkitse taulukoiden ja kuvioiden kuvatestit VERSAALILLA ja järjestyksellisesti, esimerkiksi: ’TAULUKKO 1. Lyhyt kuvaus taulukon sisällöstä.’ Taulukon otsikko on sen yläpuolella ja kuvateksti kuvion alapuolella.” **Näistä ohjeistuksista on syytä valita toinen, sillä**

kumpikaan ei ole väärin tai oikein. Olennaista on käyttää valittua tapaa systemaattisesti kaikissa tutkielman taulukoissa ja kuvioissa. Taulukot ja kuviot numeroidaan arabialaisin numeroin yhtäjaksoisesti kumpikin omana numerosarjanaan. Selitetekstin riviväli voi olla tiheämpi kuin varsinaisen tekstin.

APA:n (2020) www-sivulla on useita mallitaulukoita määrällisen tutkimuksen aineiston ja tulosten raportointiin (<https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/tables-figures/sample-tables#demographic>) kuten myös mallikuviota (<https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/tables-figures/sample-figures#bar>). Näiden lisäksi mallia kannattaa katsoa APA:n mukaisten tiedelehtien artikkeleista.

6 POHDINTA

On hyvä tiedostaa, että hyvä pohdinta harvoin syntyy nopeasti yhdeltä istumalta. Melko usein se vaatii kypsyttelyä ja asioiden puntarointia, mikä ottaa aikaa ja on normaalia. Pohdinnan kirjoittamisen alkajaisiksi kannattaa lukea ajatuksella ja ikään kuin ”ulkopuolisen” silmin tutkielman muut osat yhtenä kokonaisuutena, jotta voi pohdinnan päätavoitteena nostaa esiin tutkielman keskeisimmät tulokset ja suhteuttaa ne teoreettiseen taustaan ja aiempaan tutkimukseen. Pohdinta-luvun pituus on mahdollisesti noin 4–6 sivua, mutta pituus riippuu myös tutkielmasi kokonaisuudesta sekä aiheesi psykologian sovellusalan tyypillisestä raportointitavasta, joten keskustele tästä ohjaajasi kanssa. Ennen kaikkea tämän luvun tulisi tarjota selkeä esitys siitä, mitä tutkimuksella saavutettiin ja mikä sen merkitys on. Usein tutkimuksen merkitystä pohditaan sekä tutkimuksen että käytännön kannalta eli tutkimusteoreettisen annin lisäksi mietitään tulosten sovellusmahdollisuuksia. Keskeinen osa pohdintaa on myös tutkimuksen vahvuuksien ja rajoitteiden arviointi sekä jatkotutkimustarpeiden esittäminen. Muun muassa Hirsjärven ja kollegoiden (2007) mukaan pohdinta osoittaa:

- Miten tutkimuksessa onnistuttiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin?
- Miten tulokset suhteutuvat aikaisempaan tutkimukseen ja taustateoriaan?
- Miten tutkimus lisäsi tietoa tutkittavalla alueella?
- Mitä ja millaisia rajoituksia liittyi tutkimusasetelmaan ja -menetelmiin?
- Missä määrin tulokset ovat yleistettävissä?

- Miten ja mitä tutkimustuloksia voidaan hyödyntää teoriassa ja käytännössä (suositukset, soveltamisesimerkit)?
- Millaisia jatkotutkimushaasteita tutkimus tuotti?

6.1 Käytännön ohjeita pohdinnan kirjoittamisprosessiin

Hirsjärvi ja kollegat (2007) antavat seuraavanlaisia käytännön ohjeita pohdinnan kirjoittamiseen:

- **Varaa kylliksi aikaa:**
 - Pohdinnassa suhteutetaan johdanto, menetelmä- ja tulokset toisiinsa.
 - Tämä vaatii luovuutta, aikaa ja paneutumista.
- **Varmista, että johdanto ja pohdinta vastaavat toisiaan:**
 - Johdannossa keskeiseksi nostettuja asioita tulisi löytyä myös pohdinnasta.
 - Käytä johdannossa esittelemiäsi ja määrittelemiäsi käsitteitä.
 - Vältä tarpeetonta toistoa ja päällekkäisyyttä.
 - Hyvä nyrkkisääntö on, että keskeisimmät lähdeviittaukset löytyvät sekä johdannosta että pohdinnasta.
 - Harkitse huolella, mihin uusiin lähteisiin haluat pohdinnassa viitata.
- **Kiinnitä huomiota tulosten kuvaamiseen:**
 - Vältä tulososuuden menetelmäkieltä kuten tilastollista terminologiaa.
 - Nouse yleisemmälle tasolle puhumaan tutkimistasi psykologisista ilmiöistä.
 - Pohdi tarkkaan, millaisia johtopäätöksiä tulosten perusteella voi tehdä ja esimerkiksi vältä liian pitkälle meneviä tulkintoja ja ylilyöntejä.
- **Kiinnitä huomiota aikamuotoihin:**
 - Aikamuotona on yleensä imperfekti silloin, kun viitataan tutkimuksen tarkoitukseen ja hypoteeseihin sekä tutkimuksen vaiheisiin ja tuloksiin.
 - Aikamuotona on yleensä preesens silloin, kun pohditaan selityksiä, arvioidaan tulosten yleistettävyyttä tai seurauksia ja kun verrataan tuloksia aiempiin tuloksiin sekä esitellään sovellusmahdollisuuksia.
- **Pyri ilmaisussa toteavuuteen:**
 - Vältä puolustelemaa sävyä ja tunnepitoista kieltä.
 - Älä tärkeile tuloksillasi, mutta älä liioin aliarvioi niitä.

- Älä moiti muita tutkijoita, vaan pohdi mistä tuloksissa mahdollisesti havaitut erot voisivat johtua.
- **Lievennä ristiriitaisten havaintojen tulkintoja:**
 - Jos tulokset ovat osin tai kokonaan ristiriitaisia tai niihin liittyy jotain hankalasti tulkittavaa, niistä vedettäviä johtopäätöksiä kannattaa lieventää.
 - Käytä tällaisessa tapauksessa esimerkiksi sanoja: saattaa, voi olla, on mahdollista, näyttää, näyttäisi mahdolliselta, yleensä, tavallisesti, useimmiten, taval- laan, lähinnä.

6.2 Pohdinnan rakenne

Hyvän pohdinnan voi rakentaa monella tavalla eli alla esitetystä rakenteesta voi poiketa sen mukaan, mikä sopii oman tutkimuksen annin esittelyyn. Alla olevat teemat voi kuitenkin olla hyvä jossakin järjestyksessä käydä läpi.

1. Esitle lyhyesti tutkimuksen päätarkoitus

Tuo esiin, mitä tutkimuksella pyrittiin selvittämään. Tässä tehdään koonti tutkimuskysymyk- sistä, mutta jokaista kysymystä ei välttämättä esitellä erikseen, vaan keskitytään keskeisiin kysymyksiin.

Esimerkki 1 (Huttunen ym., 2024, s. 48): ”Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tun- nistaa yläkoululaisten sosioemotionaalisten taitojen (sinnikkyiden, uteliaisuuden, akateemisen kimmoisuuden ja yhteenkuuluvuuden) profiileja ja selvittää, miten tun- nistetut profiilit erosivat kouluinnon suhteen koronapandemian aikana syksyllä 2020. Lisäksi tutkittiin profiilien välisiä eroja sukupuolen (tytöt ja pojat) suhteen.”

Esimerkki 2 (Kemppinen & Tanskanen, 2023, s. 208): ”Tutkimuksen tavoitteena oli esitellä työksinäisyyden käsite suomenkieliselle yleisölle sekä validoida arvioin- tityökalu työksinäisyyden mittaamista varten.”

Esimerkki 3 (Sevón, 2024, s. 16): ”Näiden 22:n naisen tarinoiden kautta itsellinen äitiys hahmottuu moraalisesti moniulotteisena kysymyksenä. Äitien kerronta tasapai- noili oman valinnan eettisen hyväksi ja oikeaksi koetun ja kulttuurisesti määrittävän moraalisesti oikein tekemisen välillä.”

2. Esitle tutkimuksen päätulokset

Usein pohdinnassa edetään tutkimuskysymyksittäin eli edeten siinä järjestyksessä kuin tutki- muskysymykset on esitelty johdannossa. Jos näin tehdään, niin ensin annetaan vastaus

ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, esitellään siihen liittyvä tulos ja pohditaan sitä aiemman kirjallisuuden valossa (tämä tarkoittaa seuraavassa kohdassa vielä tarkemmin kuvattua ”suhteuttamista”). Tämän jälkeen edetään seuraavaan tutkimuskysymykseen, annetaan siihen vastaus oman tutkimuksen tulosten valossa ja jälleen suhteutetaan löydöstä aiempaan kirjallisuuteen. Mikäli hypoteeseja on esitetty, käydään samalla tavalla läpi, tukivatko tulokset asetettuja oletuksia vai eivät. Jos tutkimuksessa on havaittu jotain uutta, kannattaa se ehdottomasti tuoda esiin. Toisinaan tulosten käsittely voikin noudattaa myös muuta kuin edellä esitettyä järjestystä, esimerkiksi aloittaen tutkimuksen tärkeimmästä tai yllättävimmästä tuloksesta.

Esimerkki 1 (Känsäkoski & Mononen., 2024, s. 65–65): ”Matematiikka-ahdistusta oli tutkimukseen osallistuneilla oppilailla keskimäärin hyvin vähän. ... [ensimmäinen esitetty ja pohdittu tulos] ... Matematiikka-ahdistusta koettiin enemmän matematiikan kotitehtäviin kuin matematiikan tunteihin liittyen. ... [toinen esitetty ja pohdittu tulos] ... Jonkinasteista matematiikka-ahdistusta kokeneiden oppilaiden matematiikan osaaaminen oli merkitsevästi heikompaa kuin niillä oppilailla, joilla ei ollut matematiikka-ahdistusta. Iällä ja sukupuolella ei havaittu merkitsevää yhteyttä matematiikan osamiseen, eikä niiden kontrollointi muuttanut osaamiserojen tulosta. ... [kolmas ja neljäs esitetty ja pohdittu tulos] ... ”

Esimerkki 2 (Sevón, 2024, s. 17): ”Itsellisen äitiyden moraalisisista jännitteistä yksi kohdistui myös teknologia-avusteisen lisääntymisen kysymyksiin: hedelmöityshoitoihin sekä vanhemmuuden geneettisiin ja biologisiin ulottuvuuksiin. Eri tutkijat ovat nostaneet esiin teknologia-avusteisen lisääntymisen eettisiä kysymyksiä (esim. Eichenberg ym., 2023; Präg & Mills, 2017; Rapp, 2011), mutta korostaneet, että moraalisen arvioinnin ei pitäisi kohdistua yksittäisiin ihmisiin, vaan tieteen ja teknologian pitäisi tuntea oma eettinen ja moraalinen vastuunsa.”

3. Suhteuta tulokset aikaisempaan tietoon

Pohdi tutkimuskysymyksittäin ja/tai hypoteeseittain, olivatko tulokset yhdenmukaisia aieman tutkimuksen kanssa vai tuliko esiin ristiriitoja, ja jos, niin mistä tämä mahdollisesti johtuu (esim. onko eroa kulttuurissa, käytetyissä aineistoissa, mittareissa tai analyysimenetelmissä jne.). Keskeistä on, että suhteutat tuloksia johdannossa esiteltyyn teoriaan ja aiempaan tutkimukseen. Pohdinnassa esitellään harvoin uutta tutkimuskirjallisuutta. Kuitenkin erityisesti poikkeavien tai hyvin yllättävien tulosten kohdalla lisäkirjallisuus suhteessa Johdanto-lukuun voi olla tarpeellista, kun etsitään vaihtoehtoisia selityksiä, spekuloidaan saatujen tulosten merkitystä sekä esitetään asiaan liittyen mahdollisia jatkotutkimustarpeita sekä suuntia. Pohdinnassa siis esitetään tutkimuskirjallisuuden kautta perusteltuja tulkintoja niin oletetuille kuin yllättäville tuloksille sen sijaan, että vain todettaisiin ja/tai toistettaisiin tuloksissa aukikirjoitetut havainnot aineistoa koskien.

Esimerkki 1 (Huttunen ym., 2024, s. 49): ”Matalien sosioemotionaalisten taitojen profiili oli oppilasmäärältään suurempi kuin korkeiden sosioemotionaalisten taitojen profiili. Tulokset ovat linjassa aikaisempien tulosten kanssa yläkouluikäisten yleensä melko matalista sosioemotionaalisista taidoista, mikä voi liittyä taitojen väliaikaiseen laskuun nuoruusiässä (Brown ym., 2020; Guo ym., 2022; OECD, 2021; Soto & Tackett, 2015; Tang ym., 2021). Sosioemotionaalisten taitojen laskua nuoruusiässä voivat yleisesti selittää nuoruusikään liittyvät psykologiset, sosiaaliset ja biologiset muutokset ja itsenäistymisprosessiin kuuluvat haasteet (Brown ym., 2020; Steinberg ym., 2008; Steinberg & Morris, 2001). Toisaalta yläkoululaisten matalat sosioemotionaaliset taidot voivat liittyä myös kasvaviin koulunkäyntiin liittyviin vaatimuksiin, stressiin ja yläkoulun opettajien alakoulun opettajia vähäisempiin mahdollisuuksiin tukea oppilaiden sosioemotionaalisia taitoja (Kiuru ym., 2020; OECD, 2021, 2023; Salmela-Aro & Upadyaya, 2012; Tuominen ym., 2020). Vuonna 2020 oppilaiden sosioemotionaalisia taitoja haastoivat myös koronapandemiasta johtuvat poikkeukselliset opetusjärjestelyt (Salmela-Aro, Upadyaya ym., 2021; UNESCO, 2020; Vuorio ym., 2021). Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat siten edelleen aikaisempia tuloksia, joiden mukaan monet yläkoululaiset tarvitsevat tukea sosioemotionaalisten taitojen vahvistamiseen.”

Esimerkki 2 (Sevón, 2024, s. 17): ”Kerronnassa tuli esiin se, että itselliset äidit olivat pitkään harkinneet omaa haluaan saada lapsi, arkea lapsen kanssa ja jaksamistaan. He olivat pohtineet valintaansa nimenomaan lapsen edun näkökulmasta, samalla kun moraalisen arvioinnin kohteeksi asettui parisuhteen puuttuminen ja isättömyys erityisesti lapsen edun kannalta. Vaikka itselliset äidit olivat tehneet rohkean ratkaisun tullakseen äideiksi, he eivät olleet parisuhdekielteisiä. Suomalaisten äitien kerronta ei kuitenkaan ollut yhtä vahvasti parisuhdenormiin kiinnittyvää kuin tanskalaisen Wernerin ja kollegoiden (2021) tutkimuksen äitien kerronta. Sen sijaan he korostivat perheiden moninaisuutta ja toivetta moninaisissa perheissä elämisen normalisoitumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta. Heidän voi siis tulkita kiinnittyvän vahvasti inklusiiviseen perhekäsitykseen (Castrén & Högbäck, 2014).”

4. Pohdi tutkimuksen vahvuuksia ja rajoituksia

Tutkimuksen toteuttaminen -luvussa olet kuvannut aineistoa ja analyysimenetelmiä sekä niiden käyttöön ja niistä tehtäviin päätelmiin liittyviä keskeisiä asioita. Kun tässä kohtaa pohdit tutkimuksen ja tulosten avoimen realistista arviointia, voit sieltä katsoa, millaisiin asioihin olisi syytä kiinnittää lukijan huomio vielä kertaalleen. Olet saattanut tehdä näitä huomioita jo kyseisessä luvussakin, mutta niistä keskeisimpiin ja erityisesti niihin vahvuuksiin ja rajoituksiin, jotka vaikuttavat tuloksista tehtäviin päätelmiin on hyvä vielä palata Pohdinta-luvussa. Tutkimuksen virhelähteitä ja puutteita voi nostaa esiin myös tärkeinä jatkotutkimustarpeita, koska mikään tutkimus yksinään harvoin on täydellinen ja kaiken kattava. Vahvuuksia ja rajoituksia pohtiessasi voit kiinnittää huomiota esimerkiksi seuraaviin asioihin tutkielmassasi: tutkimusasetelma, tutkimusmenetelmät, käytetyt analysointimenetelmät sekä aineiston koko, edustavuus ja valikoituneisuus.

Esimerkki 1 (Huttunen ym., 2024, s. 50–51): ”Tähän tutkimukseen liittyy rajoituksia, jotka on syytä huomioida tulosten tulkinnassa. Ensinnäkin, vaikka kyselyaineistoja käytetään paljon sosioemotionaalisten taitojen tutkimuksessa, ne voivat kaventaa näkemystä oppilaiden sosioemotionaalisista taidoista. Kyselyaineistoihin perustuvien tutkimusten tueksi tarvitsemme esimerkiksi haastatteluihin ja havainnointiin perustuvia tutkimuksia, jotka voivat syventää ymmärrystä oppilaiden sosioemotionaalisista taidoista ja niiden merkityksestä. Lisäksi tässä tutkimuksessa kyselyaineisto kerättiin ainoastaan oppilailta itseltään. Jatkossa tarvitaan tietoa oppilaiden sosioemotionaalisista taidoista myös muista lähteistä, kuten opettajilta, vanhemmilta tai muilta oppilailta, jotta voidaan ymmärtää paremmin esimerkiksi sukupuolten välisiä eroja sosioemotionaalisissa taidoissa (Guo ym., 2022; John & De Fruyt, 2015; OECD, 2021; Soto, 2016). Tutkimusaineistoa on kerätty kattavasti Helsingin alueen kouluista, ja aineisto edustaa melko hyvin sukupuolijakaumaltaan Opetushallituksen tilastoja opiskelijoista, tosin poikia osallistui tähän tutkimukseen hieman vähemmän kuin mikä heidän osuutensa on koko opiskelijajoukosta. Jatkossa olisi tärkeää tutkia yläkoululaisten sosioemotionaalisia taitoja laajemmin ja erilaisissa konteksteissa.

Tulevaisuudessa olisi hyvä replikoida klusteriratkaisu myös toisessa otoksessa ja kohdistaa lisää testausta ratkaisun stabiliteettiin, etenkin koska mallin klusterirakenteen erottuvuutta ja koheesiota mittaava keskimääräinen siluettikerroin (average silhouette coefficient) jäi heikoksi (0.4). Ratkaisun ulkoista validiteettia voisi myös jatkossa koe-tella tarkemmin. Oletus muuttujien normaali-jakautuneisuudesta ei tässä tutkimuksessa täysin täyttynyt, ja lisäksi sosioemotionaalisia taitoja kuvaavien muuttujien välillä oli melko voimakkaita korrelaatioita.

Jatkossa on tärkeää selvittää pitkittäistutkimuksella, miten oppilaiden sosioemotionaalisten taitojen profiilit ja niiden yhteys kouluintoon ovat kehittyneet ja kehittyvät koronapandemian jälkeen. Tämän tutkimuksen tulokset perustuvat poikkileikkausasetelmaan, minkä vuoksi tulokset eivät kerro nuorten sosioemotionaalisten taitojen tai kouluhyvinvoinnin kehittymisestä. Tutkimuksessa keskityttiin neljään sosioemotionaaliseen taitoon, ja tulevaisuudessa on tärkeää tutkia kokonaisvaltaisemmin nuorten välisiä eroja usean erilaisen sosioemotionaalisen taidon suhteen. Lisäksi on tärkeää tarkastella sosioemotionaalisten taitojen profiilien välisiä eroja kouluinnon lisäksi muiden kouluhyvinvointiin liittyvien tekijöiden, esimerkiksi uupumuksen, osalta (Guo ym., 2022; Hirvonen ym., 2019).”

Esimerkki 2 (Sevón, 2024, s. 17): ”Tutkimusta arvioitaessa on hyvä huomioida sen rajoitteet. Naisten kertomuksissa korostui äitiyden alkuvaihe, jolloin monet kysymykset tuottavat arvioivaa kerrontaa ehkä enemmän kuin myöhemmässä vaiheessa. Toisaalta pienten lasten kohdalla myös tulevaisuus aiheutti pohdintaa, joten on tärkeää tutkia itsellistä äitiyttä myös myöhemmissä perhevaiheissa. Kerronnallinen haastattelu sopi hyvin itsellisen äitiyden tutkimiseen ja tuotti rikkaan aineiston analysoitavaksi. Valinta kerronnan kulusta ja yksityiskohdista säilyi kertojalla itsellään. Yksittäisten tarinoiden kulut jäivät tässä analyysissä sivummalle, koska keskityttiin moraalisten jännitteiden tunnistamiseen. Lisäksi tulevien tutkimusten teemana teknologia-avusteiseen lisääntymiseen liittyy monia ajankohtaisia kysymyksiä, esimerkiksi lapsen oikeus tietää lahjasolustaustastaan on yksi näistä.”

5. Pohdi tulosten teoreettista ja käytännöllistä antia

Jos tutkimuksellasi on annettavaa aiheen teorialle, tuo se esiin. Esimerkiksi voit kuvata, kuinka tutkimus tuki taustateoriansa oletuksia tai toi esiin ristiriitaisia havaintoja suhteessa niihin. Tutkimuksesi on myös voinut tuoda esiin jonkin asian, joka teoriassa voisi olla hyvä huomioida kehitettäessä sitä eteenpäin ja tehtäessä jatkotutkimusta sen pohjalta.

Esimerkki (Rantanen ym., 2023, s. 558; suomennos kirjoittajien): ”Teoreettisesti työn imu ja työholismi on esitetty työhyvinvoinnin erilaisina ilmentyminä, joista ensimmäinen viittaa työhön liittyvään intoon, joka saa työskentelemään vahvalla tarmokkuudella ja omistautuneisuudella, ja jälkimmäinen viittaa mielen sisäiseen paineeseen, joka saa yksilön työskentelemään pakonomaisesti ja kovaa ilman työhön liittyvää myönteistä intoa (Taris ym., 2010). Siksi onkin mielenkiintoista, että aiemmin opettajien (Gillet ym., 2018) ja nyt myös opinto-ohjaajien keskuudessa on havaittu tällainen ristiriitainen työhyvinvoinnin profiili, jossa koetaan työn imua ja työholismia samanaikaisesti korkeammilla kuin vain marginaalisilla esiintymisprosentteilla (tässä tutkimuksessa noin kolmasosa osallistujista ja Gilletin ym., 2018, tutkimuksessa 57 % osallistujista kuului tällaiseen työhyvinvoinnin profiliin). Kun tätä ristiriitaista kokemusprofiilia tarkastellaan työhyvinvoinnin nelikenttämallin (Bakker & Oerlemans, 2011) näkökulmasta, voidaan nähdä, että vahva panostus, energia ja virittäytyneisyys työssä on ulottuvuus, joka on yhteinen työn imulle ja työholismille, mutta korkean mielihyvän ei pitäisi olla. Nimittäin nelikenttämallin mukaan mielihyvän väitetään olevan korkea työn imun kokemuksessa ja matala työholismin kokemuksessa.

... [osa tekstistä poistettu tähän] ... Näin ollen hyvin alustava ja varovainen johtopäätös voisi olla, että joidenkin työntekijöiden ja ehkä erityisesti joidenkin koulutusallalla työskentelevien keskuudessa työholismi voi liittyä kokemukseen korkeasta eikä alhaisesta mielihyvästä, mutta tämä imu tai into on silti ehkä pakonomaisempi ja energiaa kuluttavampi luonteeltaan. Sitä vastoin työn imuun liittyvä mielihyvä ilman samanaikaista kokemusta työholismista on ehkä enemmän itsensä toteuttamista ja energiaa tuottavaa luonteeltaan (ks. myös Cook & Gilinin viimeaikainen keskustelu aiheesta, 2023, heidän tutkiessaan samanaikaisia kokemuksia työn imusta ja työholismista).”

Käytännöllisellä annilla taas tarkoitetaan tulosten soveltamismahdollisuuksia esimerkiksi yhteiskunnallisella tai ihmisten arjen tasolla. Kliinisen psykologian tutkimus voi esimerkiksi tuoda hyödyllistä tietoa asiakastyössä toimivien työskentelyyn tai oppimiseen liittyvä tutkimus voi tarjota ehdotuksia oppimisen tukemiseen koulussa. Tutkimuksen antia pohdittaessa on tärkeää huomioida, että yksittäinen tutkimus ei voi tarjota tyhjentäviä vastauksia tarkastelemiinsa kysymyksiin, joten annissa ei pidä luvata liikaa. On tärkeää perustella anti huolella suhteuttaen oman tutkimuksen tulokset aiempaan tutkimukseen.

Esimerkki (Sevón, 2024, s. 17–18): ”Monet tämän tutkimuksen teemoista ovat oleellisia myös sosiaali- ja terveydenhoidon ammattilaisten asiantuntijuuden, ammatillisten käytäntöjen ja vanhemmuuden tuen näkökulmista. Psykologialla ja psykologeilla on keskeinen rooli niin hyvän vanhemmuuden määrittelemisessä kuin itsellisten äitien kohtaamisessa. Tämä tutkimus osaltaan antaa tietoa itsellisen äitiyden valinnan prosessista ja sen haasteista. Itsellisten äitien vanhemmuusidentiteetin tukeminen

ammattilaiskäytännöissä eri perhemuotojen hyväksyttävyyttä vahvistamalla on huomionarvoista itsellisten äitien kertomusten perusteella. Eichenberg ja kollegat (2023) tuovat esiin, miten tärkeää teknologia-avusteisesti lapsen saaneiden vanhemmuus-identiteetille on se, että ammattilaiset ovat perehtyneitä ja tunnistavat teknologia-avusteisen lisääntymisen synnyttämiä kysymyksiä. Lisäksi he osoittavat, miten lasta kaipaavat ihmiset etsivät tietoa ja apua internetin välityksellä. Myös tämä on niin ammattilaisten kuin tutkijoiden hyvä tiedostaa.”

6. Osoita jatkotutkimuksen tarpeet tutkimusalueella

Nosta esiin jatkotutkimuksen aiheita, joita olet havainnut suhteuttaessasi tutkimuksesi tuloksia aiempaan tutkimukseen ja teoriaan. Perustele, miksi kutakin aihetta olisi hyvä tutkia lisää ja millaista uutta tietoa lisätutkimus voisi tuoda. Tästä on kirjoittamisen esimerkkejä jo edellä olevien kohtien esimerkkioitteissa mutta alla vielä yksi ote Rantasen ja kollegoiden (2023, s. 558–559; suomennos kirjoittajien) artikkelista.

”Lisäksi on varsin todennäköistä, että vahvan työn imun ja työholismin yhdistelmää raportoivat työntekijät eivät koe näitä tunteita juuri samalla hetkellä työssään, vaan sen sijaan nämä kokemukset voivat vaihdella ja esiintyä vuorotellen esimerkiksi työviikon, kuukausien ja vuoden aikana. Näin ollen jatkotutkimus niin lyhyen aikavälin päiväkirja- kuin usean mittapisteen pitkittäistutkimuksella sekä monia ammattialoja edustavilla otoksilla on ehdottomasti perusteltua, jotta nähdään, onko tämä ristiriitainen työhyvinvoinnin profiili todella kaksiteräinen miekka työntekijöiden kannalta vai ei, ja onko sen esiintyvyys rajoittunut koulutussektorille vai ei.

... [osa tekstistä poistettu tähän] ... Lisäksi on tärkeää seurata työntekijöiden työhyvinvointia kaikilla toimialoilla, jotta nähdään, mitä sille tapahtuu COVID-19-pandemian laannuttua. Lisääntykö esimerkiksi suotuisten, ja väheneekö epäsuotuisten työhyvinvointiprofiilien esiintyvyys ja jos näin, millaisia työolot ja -prosessit näitä muutokset määrittävät?”

7. Esitä kokoavat johtopäätökset

Pohdinnan lopussa kiteytetään vielä tutkimuksen merkitys ja sen keskeinen sanoma eli niin sanottu ”take home message”: Mikä on se kaikkein tärkein näkökulma, asia ja tulos, jonka haluat lukijalle jättää tutkielmastasi mieleen? Voit tuoda esiin, miksi aiheitasi on tärkeä tutkia ja mihin laajempaan yhteyteen tutkimuksesi liittyy tutkimuksellisella ja käytännöllisellä tasolla. Alla olevissa esimerkeissä tämä on tehty yhdellä kappaleella, mikä ei ole itseisarvo. Kuitenkin artikkelimuotoisen tutkimusraportin johtopäätösosuus on pituudeltaan yleensä 1–3 kappaletta, koska laajemmat pohdinnat on jo tehty edellä.

Esimerkki 1 (Kemppinen & Tanskanen, 2023, s. 211): ”Tässä tutkimuksessa esitellään työyksinäisyyden käsitettä suomalaiselle yleisölle sekä validoidaan lyhyt, yksinkertainen ja helposti käytettävä suomenkielinen mittari työyksinäisyyden arviointia varten. Testatuissa faktorimalleissa 1a ja 1b mukana olleen TY6-osion käsitteellisen epäselvyyden ja faktorilatausten vaihtelun vuoksi suosittelemme kyseisen osion poistamista ja faktorimallin 2 mukaisen viiden osion työyksinäisyysmittarin käyttämistä.

Näin ollen validointitutkimuksen perusteella suosittelimme viidestä osiosta koostuvaa työyksinäisyysmittaria (ks. Liite 1). Esitetyllä viiden osion työyksinäisyysmittarilla todettiin hyviä mittausteknisiä ominaisuuksia suomalaisissa aineistoissa, ja mittari soveltuukin hyvin varsinkin etä- ja hybridityöntekijöiden työyksinäisyyden mittaamiseen, mutta tulokset antavat alustavaa tukea mittarin käyttökelpoisuudesta myös lähityötä tekevillä. Lyhyt ja yksinkertainen mittari soveltuu käytettäväksi esimerkiksi tieteellisissä tutkimuksissa, barometreissa ja organisaatioissa työntekijöiden työyksinäisyyden arviointiin ja seurantaan.”

Esimerkki 3 (Sevón, 2024, s. 18): ”Plummeria (2020) mukaillen äitien kertomukset olivat vastarinta- ja kapinalliskertomuksia: tietoista toimijuutta vastustaa vallitsevia kulttuurisia ja sosiaalisia normeja ja tehdä näkyväksi erilaisia tapoja perustaa perhe ja toimia äitinä. Samalla tuli kuitenkin esiin, miten vahvasti itselliseen äitiyteen edelleen liittyy perustelemisen, oikeuttamisen ja selittämisen vaade. Itsellisen äitiyden kerronnalliset jännitteet liittyvät keskusteluun lisääntymisen oikeudenmukaisuudesta (Luna & Luker, 2013; Ross & Solinger, 2017). Sen mukaan vanhemmuuden ei pidä koskaan olla vain yksilöllinen vastuu ja velvollisuus, vaan se on yhteiskunnallisen generatiivisuuden ja sosiaalisen kestävyuden ytimessä.”

7 TIETEELLINEN KIRJOITTAMINEN JA LÄHTEET

7.1 Tieteellisen kirjoittamisen yleisperiaatteita

Tieteellisessä kirjoittamisessa teksti on tiivistä, joten pohdi, kuinka saat ilmaistua haluamasi asiat mahdollisimman ytimekkäästi. Tiivistää ei tule kuitenkaan niin pitkälle, ettei lukija enää pysty luomaan selkeää kuvaa esittämästäsi asiasta. Käytä vain asian ilmaisemisen kannalta välttämättömiä sanoja ja jätä täytesanat pois. Voit esimerkiksi jättää pois laajemmat johdattelut aiheisiin (esim. Kun tarkastellaan, niin havaitaan, että...; Suoritettujen tutkimusten pohjalta voi havaita...). Lyhyet virkkeet ovat yleensä selkeimpiä, ja jos yksi virke alkaa venyä useamman rivin mittaiseksi, on se useimmiten hyvä jakaa. Ole myös tarkkana pronominiin viittaussuhteiden selkeydestä (esim. se, tämä virkkeen alussa viittaamassa edellisessä virkkeessä esiteltyyn käsitteeseen). Jos selvyys tuntuu vaativan, vaihda pronomini substantiiviin, sillä toisto on pienempi paha kuin vaikeatulkintaisuus.

Voit käyttää tutkielmaa kirjoittaessasi omaan tutkimukseesi viitatessasi joko aktiivimuotoa (esim. ”Tutkimuskysymyksenämme olivat...”) tai passiivimuotoa (”Tutkimuskysymykset olivat...”). APA 7:n ohjeiden mukaan aktiivimuoto soveltuu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa kuvataan tutkimuksen toteuttajan omaa aktiivista toimintaa (esim. ”Seuraavaksi analysoimme, kuinka ...”). Sen sijaan passiivimuoto soveltuu etenkin tilanteisiin, joissa huomio halutaan

keskittää tietyn toiminnan kohteeseen pikemminkin kuin toiminnan suorittajaan (esim. ”Tutkittavat jaettiin koe- ja kontrolliryhmään...”).

Tutkimuksen raportoinnissa pääasiallinen aikamuoto on imperfekti, mutta tietyissä osissa voidaan käyttää myös muita aikamuotoja kuten seuraavassa on esitetty.

- **Johdanto:**

- Tutkimushavainnot ilmaistaan imperfektissä (esim. White ja kollegat havaitsivat menetelmien olevan yhteydessä toisiinsa).
- Laajemmat yhteen vetävät arvioinnit (esim. Eri lähteistä saatu tieto on ollut melko yhdenmukaista...) tai teoreettiset näkemykset (esim. Impulsiivisuus on persoonallisuuspsykologisessa lähestymistavassa nähty myös persoonallisuuden piirteenä) voivat olla preesens- tai perfektimuodossa.
- Tutkimusongelmat voi ilmaista imperfektissä (esim. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää impulsiivisen käyttäytymisen...) tai preesensissä (esim. Missä määrin tytöt ja pojat eroavat..., Ovatko X ja Y yhteydessä...).

- **Tulokset:**

- Laadullisen tutkimuksen tulososassa voi käyttää preesensiä kohdissa, joissa osoitetaan jonkin ilmiön esiintyminen aineisto-otteesta (esim. ”Edeltävässä otteessa terapeutti uudelleen muotoilee asiakkaan kertomaa...”)

- **Pohdinta:**

- Omiin ja toisten tutkimustuloksiin viitataan imperfektissä (esim. Oletusten mukaisesti omakohtaiset arvioinnit selittivät parhaiten...).
- Johtopäätökset ja yleistävät kommentit voivat olla preesensissä (esim. Tämän tutkimuksen tulokset tukevat osittain perhestressimallia..., Opettajan arvioinnin yhteys X:ään osoittaa opettajan kykyä...).

Kirjoita sanat auki tekstissä eli kirjoita ’esim.’ ilmaisun sijasta koko sana eli ’esimerkiksi’ ja lähdeviittauksissa ’Waselius ja kollegat (2018)’ ’Waselius ym. (2018)’ sijaan. Lyhenteitä kuten esim. ja ym. käytetään sulkeissa (esim. Waselius ym., 2020) ja niitä voi hyödyntää harkitusti myös taulukoissa. Taulukoiden selitteissä on kirjoitettava auki lyhenteet. Joissain tapauksissa leipätekstinkin yhteydessä on hyvä käyttää lyhenteitä kuten esimerkiksi nimestä Consortium to Establish a Registry for Alzheimer’s Disease käytetään lyhennettä CERAD. Tällöin termi kirjoitetaan auki ensimmäisellä kerralla, kun se mainitaan, ja merkitään sulkeisiin lyhenne. Tämän jälkeen tekstissä käytetään lyhennettä.

Käytä käsitteitä (tai niiden lyhenteitä, ks. edellinen kappale) johdonmukaisesti läpi tekstin. Vältä englanninkielisiä ilmaisuja ja pyri aina etsimään käsitteille suomenkielinen ilmaus silloin, kun sellainen on vakiintunut (esim. negatiivinen feedback → kielteinen palaute). Alla on muutamia esimerkkejä myös siitä, miten voit muokata tiettyjä ilmauksia tieteelliseen kirjoittamiseen sopivammiksi:

- mahdollisuudet kohoavat korkeiksi → mahdollisuudet paranevat
- ottaen huomioon sen, että → koska
- huolimatta siitä seikasta, että → vaikka

Käytä kursiivia tekstissä mahdollisimman vähän. Kursivoi kuitenkin sekä kokonaisten teosten ja lehtien nimet, jos viittaat sellaisiin tekstissä. Jos tekstiin on tarpeen tuoda lukijalle näkyviin vieraskielinen termi, kursivoi se ja nämä ovat yleensä suluissa mutta sulkuja itsessään ei kursivoida. Tästä alla esimerkkinä ote Sevónin (2024, s. 5) *Psykologia*-lehden artikkelista:

”Itsellisillä äideillä (engl. *solo mothers, single moth-ers by choice, choice mothers*) tarkoitetaan naisia, jotka ovat perustaneet perheen ja hankkineet lapsen tai lapsia hoidelmöityshoidoilla tai adoption kautta itsellisesti (Bravo-Moreno, 2019; Díez ym., 2021; Graham, 2018; Volgsten & Schmidt, 2021.)”

Vieraskielisten termien esiin tuominen lukijalle on kuitenkin tarpeellista vain silloin, kun termin tarkoittamalla ilmiöllä tai käsitteellä ei ole vielä vakiintunutta suomenkielistä termiä tai jos samaa ilmiötä tai käsitettä kuvaavia termejä on useita ja on sekaannuksen vaara ilman vieraskielisen termin esiin tuomista. Tällöinkin vieraskielinen termi tuodaan sulkeissa kursiivilla esiin vain kerran ja tämän jälkeen käytetään suomenkielistä termiä.

Jos haluat nostaa tekstistä jotain esiin, käytä mieluummin tummennusta kuin kursivointia, mutta yleisesti tällaisia nostoja kannattaa tehdä harkiten. Lainausmerkit (aina ”, ei " tai “) kuuluvat mahdollisiin lainauksiin tai esimerkkilauseisiin. Jos mainitset tekstissä esimerkiksi artikkelin nimen tai kirjan luvun nimen, erota myös se muusta tekstistä lainausmerkein. Puolilainausmerkkejä (aina ’, ei ' tai ‘) voit käyttää harkitusti erikoistilanteissa, kuten lainauksen sisäisessä lainauksessa.

Tekstin sisällä olevissa luetteloissa voi selvennykseksi käyttää numerointia, mutta luetteloinnin tulee olla luettavissa myös ilman numerointia.

Esimerkki 1 (ilman numerointia): Katsauksen tulokset jakaantuivat viiteen teemaan, jotka koskivat terapeutin yhteyttä päihdehoidon tuloksellisuuteen: terapeutin ammatillinen tausta, terapeuttiin kohdistuva interventio, terapeutin ja asiakkaan piirteiden yhteensovittaminen, terapeutin allianssi ja terapeutin tyyli.

Esimerkki 2 (numeroinnin kanssa): Katsauksen tulokset jakaantuivat viiteen teemaan, jotka koskivat terapeutin yhteyttä päihdehoidon tuloksellisuuteen: 1) terapeutin ammatillinen tausta, 2) terapeuttiin kohdistuva interventio, 3) terapeutin ja asiakkaan piirteiden yhteensovittaminen, 4) terapeuttinen allianssi ja 5) terapeutin tyyli.

7.2 Lähteiden käytöstä yleisesti tieteellisessä kirjoittamisessa

Tieteellisessä kirjoittamisessa keskeistä on, että lukijalle tehdään selväksi, milloin kirjoittaja ilmaisee oman tulkintansa, arvionsa tai mielipiteensä ja milloin hän esittää jonkun muun ajatuksia tai tutkimushavaintoja. Psykologian alan tutkimuksessa käytetään viittaussäännöstöä, joka pohjaa yhdysvaltaiseen APA (2020) -ohjeistoon. Tätä kirjoitettaessa APA:n ohjeistuksesta on käytössä seitsemäs painos (APA 7). Joitain APA-ohjeita on sopeutettu suomen kielen käytäntöihin ja näissä ohjenuorana on hyvä pitää Psykologia-lehden (ei pvm.) ohjeistusta kirjoittajille, johon siis APA:n ohjeiden lisäksi syytä perehtyä. Yhtenä esimerkkinä tällaisesta sopeutamisesta on se, että suomen kielessä ei ole lähdeluettelossa ennen &-merkkiä pilkkua.

Aina kun tekstissä tuot esiin eli viittaat jonkun tutkijan tai tutkijaryhmän esittämään teoriaan, määritelmään, teoreettiseen oletukseen, yksittäiseen tutkimustulokseen tai heidän tuloksistaan tekemäänsä tulkintaan, lähde on ilmaistava sekä tekstissä että tämän myötä myös tutkielman lähdeluettelossa. Kaikki tutkielman teksteissä (leipäteksti, taulukot, kuvat, liitteet) mainitut lähteet tulee siis löytyä lähdeluettelosta ja lähdeluettelossa ei saa olla lähteitä, joita ei mainita tutkielman teksteissä. Huomioithan, että tutkielman teossa tieteelliset lähteet kuten yksittäiset tutkimusartikkelit, kirjallisuuskatsaukset, meta-analyysit sekä tutkimuskirjallisuuteen pohjautuvat oppi- ja käsikirjat ovat ensisijaisia. Muita lähdetyyppejä voi käyttää hyvin maltillisesti ja harkiten silloin, kun ne ovat tarpeellisia (esim. lait, säädökset, oman aiheen kytkeminen yhteiskunnalliseen ja ajankohtaiseen keskusteluun).

Kun määrittelet käsitteitä tai esittelet teoreettisia näkemyksiä, pyri tuomaan esille kirjallisuudessa yleisesti hyväksytty kanta yksittäisten lainausten esittämisen sijaan. Esimerkiksi käsitettä määritellessä voit kuvata kyseiselle käsitteelle esitetyn vaihtelevia määritelmiä, mutta tuoda sitten esiin tällä hetkellä tutkimuksessa yleisesti käytetyin tai omassa tutkimuksessasi hyödyntämäsi määritelmän. Tästä alla esimerkkinä ote Rantasen ja kollegoiden (2024, s. 206; suomennos kirjoittajien) kirjanluvusta:

”... Työn ja muun elämän väliselle tasapainolle on olemassa monia määritelmiä, mutta me käsitämme sen kokemukseksi, joka koostuu sekä yksittäisistä ulottuvuuksista että kokonaisvaltaisesta työn ja muun elämän yhteensopivuudesta. Tämän mukaisesti yksilöllistä työn ja muun elämän välisen tasapainon kokemusta määrittää työn ja muun

elämän välisen 1) ristiriidan, 2) rikastavuuden ja 3) kokonaisvaltaisen tasapainon kokemukset yhdessä (Jones ym., 2006; Kinnunen ym., 2023). ...”

Kuten edellisessä esimerkissä, jos lainaat toista tekijää sanasta sanaan, merkitään tämä tekstissä lainausmerkein ja viitteeseen kirjataan tekijöiden nimien ja vuosiluvun lisäksi sivunumero, jolta lainaus löytyy heidän alkuperäistekstissään. Tämä sääntö koskee myös sanasta sanaan tehtyä käännöstä toisesta kielestä. Yleisesti ottaen sitaattilainauksia on syytä käyttää harkitusti ja ennemmin muotoilla lainaamasi tekstiä niin, että alkuperäislähteen merkitys säilyy ja viitata sitten tekijään tavanomaisella tyyllillä.

Lähteiden käytössä pyritään siihen, että hyödynnettävissä on aina alkuperäislähde. Esimerkiksi jos olet lukenut Kinnusen ja kollegoiden (2023) tekemästä tutkimuksesta Rantasen ja kollegoiden (2024) kirjanluvusta, tulee sinun pyrkiä saamaan käyttöösi Kinnusen ja kollegoiden (2023) alkuperäinen tutkimus voidaksesi luoda sen pohjalta itse käsityksen kyseisestä tutkimuksesta. Toisinaan toisen käden viittaukset voivat sisältää virheitä tai tulkinnallisuutta, joten on hyvä tarkistaa, päätyisitkö itse samaan huomioon alkuperäislähteen pohjalta. Joskus tämä on hyvin haastavaa (esim. vanhat klassikot) ja jos kyseinen huomio on aiheesi kannalta hyvin keskeinen, voi toisen käden lähdeviittausta käyttää harkitusti. Keskeistä on tällöin, että viittauksessa näkyy sekä toisen käden lähde (esim. edellä Rantanen ym., 2024) että se, mitä alkuperäislähdettä (esim. edellä Kinnunen ym., 2023) siinä kuvataan. Muita toisen käden lähteen käyttötilanteita voivat olla tarkoitus viitata yleisemmin tietyn tekijän tuotantoon tai tuoda esiin tutkimussuuntauksen edustajien nimiä.

Lähdeviite ei ole välttämätön ja tarpeen tekstin jokaisessa lauseessa tai virkkeessä. Lähdeviitettä ei tarvita esimerkiksi

- yleisissä aiheeseen johdattelevissa tai asioita siltaavissa virkkeissä, joita on tyypillisesti kappaleiden alussa:
 - esim. Parisuhdetta voidaan tarkastella myös vuorovaikutuksen näkökulmasta.
- yleisissä oletuksissa, väittämissä tai spekulatiivisissa virkkeissä, joita tarkennat tekstissä välittömästi tuoden esiin myös lähteen:
 - esim. ”... Pohdinta ei ole harvinainen, sillä nykyään yhä useammalle naiselle äitiys ei ole itsestäänselvyys. Alhainen syntyvyys on herättänyt yhteiskunnallista keskustelua ja huolta väestörakenteen muutoksesta sekä nuorten aikuisten haluttomuudesta perustaa perhe ja hankkia lapsia (esim. Mills & Blossfeld, 2013). ...” esimerkki lähteestä Sevón (2024, s. 4).
- kun vedät yhteen aiempia tutkimustuloksia:

- esim. Ujouteen liittyy usein ahdistuneisuutta, joten näiden tulosten ei voi päätellä suoraan pätevän myös mukautuvuuteen, vaikka mukautuvat voivatkin usein olla ujoja.
- kun arvioit omaa tutkimustasi tai esittelet sen tuloksia:
 - esim. Tämän tutkimuksen perusteella saimme melko kattavaa tietoa aikuisten autismikirjolla elävien työelämäkokemuksista, sillä tutkimusosallistujien joukko oli sekä määrällisesti laaja että demografisten tekijöiden kuten iän, sukupuolen ja ammattiaseman suhteen varsin edustava.

7.3 Lähteiden käyttö tekstissä

Tässä alaluvussa kuvataan tekstin sisäisen viittaamisen tavallisimmat säännöt. Tarkempia ohjeita ja malleja erilaisiin lähdeviittaamisen erityistilanteisiin voi katsoa APA:n käsikirjasta (2020; <http://www.apastyle.org/>). Lähdeluetteloa koskevat säännöt ja mallit tuodaan esiin seuraavassa alaluvussa 7.4

Hyvässä viittauskäytännössä ilmaistaan selkeästi ja yksilöidysti, mistä lähteestä tai lähteistä kukin tieto, havainto tai tulkinta on peräisin. APA:n säännöstyössä jokainen viittaus tapahtuukin tekstissä virkekohtaisesti eli lähdeviite (tyypillisimmin tekijän/tekijöiden sukunimet ja teoksen ilmestymisvuosi) on lainatun asian kanssa samassa virkkeessä ennen pistettä. Jos kuitenkin saman tekijän tuloksiin tai näkemyksiin viitataan useammassa virkkeessä saman kappaleen sisällä, lähdeviite merkitään ensimmäiseen virkkeeseen, jossa viittaus esiintyy. Seuraavissa lauseissa lähdeviitettä ei tarvita, jos tekstistä käy muutoin selväksi, että edelleen lainataan saman tekijän ajatuksia. Tästä alla esimerkkinä ote Sevónin (2024, s. 6) Psykologia-lehden artikkelista:

”Castrén ja Högbacka (2014) kirjoittavat inklusiivisesta ja eksklusiivisesta perhekäsityksestä. Eksklusiivisen, ulossulkevan perhekäsityksen ytimenä ja rajoina toimivat heteroseksuaalinen parisuhde ja tässä suhteessa syntyneet biologiset jälkeläiset, kun taas inklusiivinen, avoin perhekäsitys muodostuu ajatukselle perheestä enemmän valittuna, rajoiltaan avoimena läheisten suhteiden kokoonpanona.”

Yllä olevassa esimerkissä lähdeviittaus ensimmäisessä lauseessa riittää. Jos kuitenkin esität samassa kappaleessa välissä toisen tekijän havaintoja tai näkemyksiä, tulee lähdeviite toistaa palatessasi esittämään ensimmäisen tekijän esittämiä asioita. Myös kappaleen vaihtuessa lähdeviite toistetaan, vaikka seuraavassa kappaleessa saman tekijän havaintojen kuvaus jatkuisi keskeytyksettä.

Yksiselitteisin ja suositeltavin käytäntö on siis se, että lähdeviite ilmaistaan ensimmäisessä virkkeessä, jossa lähteestä hankittua tietoa referoidaan (Hirsjärvi ym., 2007). Usein

tiivissä kirjoittamisessa tuodaan lähteistä esiin vain kaikkein keskeisimmät ajatukset, käsitteet tai tulokset yhdellä virkkeellä tai lauseilla, jotka yhdistetään toisiin lauseisiin ja tutkijoiden esittämiin asioihin. Kappaleen lopussa ei siis ole suositeltavaa käyttää lauseesta irrallista, itsestä lähdeviitettä, joka saattaisi sisältää myös useita lähteitä. Kuten Hirsjärvi ja kollegat (2007, s. 322) toteavat: ”Varsin yleistä on, että kokemattomat kirjoittajat sijoittavat kappaleen loppuun lähdeviitteen, mahdollisesti jopa nipun kirjoittajien nimiä, erittelemättä, mikä osa kappaleen sisällöstä perustuu mihinkin lähteeseen tai mikä on kirjoittajan omaa panosta. Tämä epätarkka menettely ei täytä täsmällisen ja luotettavan viittaustavan vaatimuksia.” APA:n ja Psykologia-lehden mukaisesta viittaamisesta alla esimerkkinä yksi kokonainen kappale Sevónin (2024, s. 7) artikkelista:

”Elämäntietämyksessä toive lapsesta, lapsen saaminen ja vanhemmaksi tulo yhdistetään aikuisiän merkityksellisimpiin elämäntapahtumiin ja siirtymiin (esim. Fadjukoff ym., 2016). Generatiivisuus nähdään keskeiseksi aikuisen elämäntietämyksen kehitystehtäväksi (Erikson, 1950), johon vanhemmuusidentiteetin luominen ja siitä neuvottelemisen kiinnittyvät (Fadjukoff ym., 2016). Yksilöllisen vanhemmuus-identiteetin näkökulmasta sosiaalinen konteksti, sosiaaliset ja kulttuuriset käsitykset sukupuolesta ja vanhemmuudesta sekä suhteet toisiin ihmisiin, ammattilaisiin ja institutionaaliin käytäntöihin ovat merkityksellisiä (Guzzo & Hayford, 2020). Vanhemmuus-identiteettiä onkin monissa äitiystutkimuksissa kuvattu äitien moraalisen itseyden ja identiteetin käsitteiden avulla (Graham, 2018; Lappeteläinen ym., 2018; May, 2008; Savikurki ym., 2016). Tässä tutkimuksessa lähestytään itsellisten äitien vanhemmaksi tuloa soveltamalla Taylorin (1989, s. 28, käännös kirjoittajan) ajatusta itseyden ja identiteetin refleksiivisyydestä ja moraalisuudesta: ”Tietääksesi kuka olet, vaatii orientoitumista moraalisisessa tilassa, joka on tila, jossa pohditaan kysymyksiä hyvästä ja pahasta, mikä on tekemisen arvoista ja mikä ei, millä on merkitystä sinulle ja mikä on tyhjänpäiväistä ja toissijaista.”

Toisinaan lähteestä ammennettu informaatio voi kuitenkin olla mahdotonta tiivistää yhteen virkkeeseen niin, ettei virkkeestä muodostu kohtuuttoman pitkä ja polveileva. Tällaisissa tapauksissa mahdolliset seuraavat viittaukset samaan lähteeseen samassa tekstikappaleessa ilmaistaan siten, että lukija voi päätellä saman lähteen olevan edelleen käytössä. Jäljessä on kaksi esimerkkiä, joista ensimmäinen on **kirjoittajavetoinen** ja toinen **sisältövetoinen**:

Esimerkki 1: De Koster ja kollegat (2012) havaitsivat tutkiessaan toimintakulttuuriltaan erilaisten koulujen digipedagogisia käytäntöjä, että digitaalisia teknologioita käytettiin pääsääntöisesti linjassa vakiintuneiden toimintatapojen kanssa: Niissä kouluissa, joissa suositettiin opettajajohtoisia aktiviteetteja, digitaalisia teknologioita käytettiin opettajajohtoisesti. Niissä kouluissa, joilla oli pitkä traditio projektiluontoisten ja avoimien tehtävien teettämisessä, digitaaliset teknologiat integroitiin osaksi tämän kaltaista työskentelyä.

Esimerkki 2: Toimintakulttuuriltaan erilaisten koulujen digipedagogisia käytäntöjen tutkimuksessa on havaittu (de Koster ym., 2012), että digitaalisia teknologioita käytetään pääsääntöisesti linjassa vakiintuneiden toimintatapojen kanssa: Niissä kouluissa, joissa suositettiin opettajajohtoisia aktiviteetteja, digitaalisia teknologioita käytettiin opettajajohtoisesti. Niissä kouluissa, joilla oli pitkä traditio projektiluontoisten ja avoimien tehtävien teettämisessä, digitaaliset teknologiat integroitiin osaksi tämän kaltaista työskentelyä

Huom. Esimerkki kahdessa muodossaan on muokattu lainaus artikkelista *(Vasta)kertomuksia koulutuksen digitalisaatiosta*. Otteen viitteet on muokattu APA7:n mukaiseksi ja viitattujen kirjoittajien etunimet on jätetty muokatusta versiosta pois.

Edellisissä esimerkeissä kaksoispiste ilmaisee, että lähdeviitteen sisältävän virkkeen jälkeisissä virkkeissä käsitellään samaa kokonaisuutta. Toinen tapa on käyttää nimen toistamista tai persoonapronominiviitettä ilmaisemaan, että käsittelet edelleen samaa lähdettä. Jäljessä on esimerkki molemmista tavoista.

Esimerkki 1: Morozovin (2013) mukaan internetillä teknisenä järjestelmänä ei ole juurikaan tekemistä sen myyttisen ja kaikkivoivan internetin kanssa, josta julkisessa keskustelussa puhutaan. Jälkimmäistä **Morozov kutsuu** ”internetiksi” vain lainausmerkkien sisällä.

Esimerkki 2: Morozovin (2013) mukaan internetillä teknisenä järjestelmänä ei ole juurikaan tekemistä sen myyttisen ja kaikkivoivan internetin kanssa, josta julkisessa keskustelussa puhutaan. Jälkimmäistä **hän kutsuu** ”internetiksi” vain lainausmerkkien sisällä.

Huom. Esimerkki kahdessa muodossaan on muokattu lainaus artikkelista *Koulutuksen digitaalinen datafik(s)aatio*. Otteen viitteet on muokattu APA7:n mukaiseksi ja viitattujen kirjoittajan etunimet on jätetty muokatusta versiosta pois.

Sivunumerot pitää ilmaista tekstissä esiintyvissä lähdeviittauksissa aina silloin, kun käytetään suoria lainauksia (sitaatit) tai viitataan taulukoihin, kuvioihin tai malleihin. Kokonaisten kirjojen tapauksessa sivunumerot on aina hyvä merkitä, ellei viitata koko kirjaan hyvin yleisellä tasolla. Skaalautuvissa formaateissa julkaistuissa e-kirjoissa ei välttämättä käytetä sivunumeroita. Näissä tapauksissa viittauksen voi kohdentaa ilmoittamalla luvun numero (Kirjoittaja, 2022, luku 11). Muissa tilanteissa sivunumeroiden käyttö ei ole välttämätöntä.

Toisen käden eli toissijaisten lähteiden käyttäminen ei ole suositeltavaa. **Mikäli toissijaista lähdettä joudutaan pakottavasta syystä käyttämään, tämä tulee ilmetä viitteestä ja tekstistä. Lähdeluettelo on merkitään vain toissijainen lähde ja asia merkitään tekstiin esimerkiksi seuraavasti:** Rantanen ja kollegat (2024, s. 206) esittää Kinnuseen ja kollegoihin (2023) nojaten, että työn ja muun elämän välisen tasapainon kokemusta määrittää – tai vaihtoehtoisesti: Kinnunen ja kollegat (2023) ovat esittäneet, että – – (Rantanen ym., s. 206

mukaan). Tässä esimerkissä siis Rantanen ja kollegat (2024) on toissijainen lähde, joka on ollut kirjoittajan saatavilla, ja Kinnunen ja kollegat (2023) on ensisijainen lähde, jota kirjoittajalla ei ole ollut saatavilla ja siksi sitä ei laiteta lähdeluetteloon, vaikka se tekstissä mainitaan.

Lähteen kirjoittajien lukumäärästä on hyvä huomata, että jos lähteessä on yksi tai kaksi kirjoittajaa, kaikki nimet mainitaan jokaisen viittauskerran yhteydessä suoraan tekstissä näin: Käsäkoski ja Mononen (2024), ja sulkeissa näin: (Käsäkoski & Mononen, 2024). Tekijät yhdistetään tekstissä ja-sanalla näin: Käsäkoski ja Mononen (2024), kun taas sulkujen sisällä käytetään &-merkkiä eli näin: (Käsäkoski & Mononen, 2024). **Jos lähteellä on kolme kirjoittajaa tai enemmän, käytetään jo ensimmäisen viittauskerran yhteydessä sekä siitä eteenpäin vain ensimmäisen kirjoittajan nimeä** esimerkiksi näin: Rantanen ja kollegat (2024), ja sulkujen sisällä näin: (Rantanen ym., 2024). Tämä uudistus on yksi isoimmista eroista APA:n kirjoittamisohjeiston kuudennen ja seitsemännen version välillä. APA 7 mukaista ja edellä kuvattua ohjeistusta tässä asiassa noudatetaan psykologian tutkielmissa, ellei tutkielman ohjaaja toisin neuvo tai toivo. Esimerkiksi Psykologia-lehti (ei pvm.) ohjeistaa kirjoittajia edelleen seuraavasti:

”Ensi kertaa viitattaessa luetteloit kaikkien kirjoittajien nimet, paitsi jos kirjoittajia on kuusi tai enemmän. Jos kirjoittajia on kolme tai enemmän, käytä uudelleen viitattaessa viitteenä pääsääntöisesti vain ensimmäisen kirjoittajan nimeä ja merkintää ”ym.”. Lausemuodossa ei käytetä lyhenteitä, joten ym.-lyhenne pitää korvata esimerkiksi ilmauksella ”X ja kollegat”, ”X ja hänen kollegansa”, ”X tutkimusryhmineen”, ”X ja hänen työtoverinsa”.

Huomioi kuitenkin seuraavat poikkeukset viittausten lyhentämiseen leipätekstissä!

Jos viittauksen lyhentäminen aiheuttaa sen, ettei lukija enää voi olla varma, mihin lähteeseen viitataan, viittaus täytyy jättää lyhentämättä tai lyhentää toisin.

Esimerkki toisin lyhentämisestä (Psykologia-lehden ohjeet):

Lähdeluettelossa on teokset:

- Lepola, J., Niemi, P., Kuikka, M. & Hannula, M. M. (2005). Cognitive-linguistic skills and motivation as longitudinal predictors of reading and arithmetical achievement: A follow-up study from kindergarten to grade 2. *International Journal of Educational Research*, 43, 250–271.
 - Lepola, J., Poskiparta, E., Laakkonen, E. & Niemi, P. (2005). Developmental interaction of phonological and motivational processes and naming speed in predicting word recognition in grade 1. *Scientific Studies of Reading*, 9, 365–396.
- ➔ Kumpaakaan tekstiviittausta ei voi muuttaa muotoon (Lepola ym., 2005). Sen sijaan (Lepola, Niemi ym., 2005) ja (Lepola, Poskiparta ym., 2005) käyvät.

Esimerkki lyhentämättä jättämisestä (Psykologia-lehden ohjeet):

Lähdeluettelossa on teokset:

- Salonen, P., Lehtinen, E. & Olkinuora, E. (1998). Expectations and beyond: The development of motivation and learning in a classroom context. Teoksessa J. Brophy (toim.), *Advances in research on teaching: Expectations in the classroom*, 7 (s. 111–150). JAI Press.
- Salonen, P., Lepola, J. & Niemi, P. (1998). The development of first graders' reading skill as a function of pre-school motivational orientation and phonemic awareness. *European Journal of Psychology of Education*, 13, 155–174.

➔ Kumpaakaan tekstiviittausta ei voi muuttaa muotoon (Salonen ym., 1998). Myöskään (Salonen, Lehtinen ym., 1998) ja (Salonen, Lepola ym., 1998) eivät käy, sillä ym.-lyhenteellä ei voi korvata vain yhtä nimeä. Kaikki kirjoittajat on näin ollen sisällytettävä tekstiviittaukseen.

Ulkomaiset nimet taivutetaan (esim. Van Maanenin, Bernhardille). Nimien taivutuksen voi tarkistaa Kielitoimiston ohjepankista (ei pvm.; <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/se-la/632/ohje/479>). Esimerkiksi jos nimi kirjoitettuna päättyy konsonanttiin, mutta lausuttuna vokaaliin, pääte merkitään heittomerkin kera (esim. Charicot'n, Foucault'lle). Lakiin viitataan tekstissä mainitsemalla lain nimi ja sen voimaantulovuosi (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 2014). Lähdeluettelossa mainitaan lisäksi lakinumero, antovuosi sekä esimerkiksi Finlexin tapauksessa verkko-osoite, josta laki löytyy. Konkreettinen malli tähän ja muihinkin tämän ohjeistuksen sisältämiin lähteisiin niiden oikeassa muodossaan löytyy tämän ohjeistuksen lähdeluettelosta.

7.4 Lähteiden merkintä lähdeluettelossa

Lähteiden lähdeluetteloon järjestäminen tapahtuu seuraavien sääntöjen mukaisesti:

- Lähteet järjestetään sukunimien aakkosjärjestyksen mukaan.
- Saman kirjoittajan lähteet asetetaan järjestykseen julkaisuvuoden mukaan siten, että varhaisin on järjestyksessä ensin.
- Jos kirjoittajalla on julkaisuja toisen tai toisten kanssa ja hänet on mainittu ensimmäisenä kirjoittajana, tällaiset julkaisut tulevat lähdeluetteloon omassa kronologisessa järjestyksessään yksin kirjoitettujen jälkeen.
- Saman tekijän samana vuonna ilmestyneet julkaisut asetetaan julkaisujen nimen mukaan aakkosjärjestykseen ja erotetaan pienellä kirjaimella (esim. 2020a ja 2020b).

- Harvinaisen sukunimen aakkostaminen kannattaa tarkistaa joko etsimällä lähde, jossa tekijä viittaa itseensä tai selvittämällä aakkostaminen Kielitoimiston ohjepankista (ei pvm; <https://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/69>).

Seuraavasta taulukosta löytyvät ohjeet erilaisten lähteiden merkintään lähdeluettelossa. Taulukon esitys on poimittu *Näin viittaat!* www-sivulta (Jyväskylän yliopisto, 2023) sisällyttäen mukaan vain APA 7-viittauskäytännön mukaiset ohjeet.

LÄHDELUETTELO

Kirja, 1–2 tekijää

Kaukua, J. (2015). *Self-awareness in Islamic philosophy: Avicenna and beyond*. Cambridge University Press.

Holmila, A. & Mikkonen, S. (2015). *Suomi sodan jälkeen: pelon, katkeruuden ja toivon vuodet 1944–1949*. Atena.

E-kirja lähdeluettelossa merkitään yleensä samalla tavalla kuin painettu kirja. Jos e-kirjalla on doi-tunnus, sen linkki lisätään viitetietoihin muodossa <https://doi.org/...>

Lähde, jolla on useita tekijöitä (esimerkkinä kirja)

3–20 tekijää (listataan kaikki tekijät):

Swarr, T., Hunkeler, D., Klöppfer, W., Pesonen, H.-L., Ciroth, A., Brent, A. & Pagan, R. (2011). *Environmental life-cycle costing: A code of practice*. SETAC Press.

21+ tekijää (listataan 19 ensimmäistä ja viimeinen):

Viskari, J., Kokko, J., Torpo, L., Kunelius, A.-S., Santtila, M., Kyröläinen, H., Ilomäki, J., Luomi, A. M., Kivelä, J., Lipponen, H., Hyyppä, O., Välimetsä, P., Huhtala, P., Suihkonen, M., Puustinen, J., Kurkela, M., Nykänen, T., Räsänen, S., Isola, V., . . . Pihlainen, K. (2015). *Liikuntakoulutuksen käsikirja 2015*. Pääesikunta, Koulutusosasto.

Uudistetut painokset, käännöskirjat

Atkins, P. & de Paula, J. (2014). *Atkins' physical chemistry* (10. painos). Oxford University Press.

Bourdieu, P. (1985). *Sosiologian kysymyksiä* (suom. J. P. Roos). Osuuskunta Vastapaino. (Alkuperäisteos julkaistu 1980)

LÄHDELUETTELO

Toimitettu teos

Mikkonen, S. & Suutari, P. (toim.). (2016). *Music, art, and diplomacy: East-West cultural interactions and the Cold War*. Ashgate.

Luku toimitetussa teoksessa, esim. kirja-artikkeli kokoomateoksessa

Kärnä, E. (2015). Implementing strategy means changes for employees. Teoksessa F. E. P. Dievernich, K. O. Tokarski & J. Gong (toim.), *Change management and the human factor: Advances, challenges and contradictions in organizational development* (s. 109–127). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07434-4_8

Tieteellinen lehtiartikkeli

Virtanen, A. (2016). Insights into the agency, positioning and development of professional Finnish language skills of international nursing students. *Apples - Journal of Applied Language Studies*, 10(2), 63–81. <http://apples.jyu.fi/article/abstract/477>

Carlson, E., Wilson, J., Baltazar, M., Duman, D., Peltola, H.-R., Toiviainen, P. & Saarikallio, S. (2021). The role of music in everyday life during the first wave of the coronavirus pandemic: A mixed-methods exploratory study. *Frontiers in Psychology*, 12, artikkeli 647756. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.647756>

Croucher, S. & Kramer, E. (2016). Cultural fusion theory: An alternative to acculturation. *Journal of International and Intercultural Communication*. Julkaistu ennakoon verkossa. <https://doi.org/10.1080/17513057.2016.1229498>

Aikakaus- tai sanomalehtiartikkeli

Dobbs, D. (Syyskuu 2016). A cure in sight. *National Geographic*, 230(3), 30–53.

Kakkori, S. (8.9.2016). Takapihoille voi mahtua parikymmentä taloa. *Keskisuomalainen*, 13.

Kirja-arvio, elokuva-arvio yms. lehdessä tai blogissa

Arentshorst, H. (2015). Arvio kirjasta *Freedom's right. The social foundations of democratic life*, tekijä A. Honneth, käänt. J. Ganahl. *Journal of Social Ontology* 1(1), 167–170. <https://doi.org/10.1515/jso-2014-0049>

Salokas, T.-P. (2021). Ainutlaatuinen esitys antiikin Rooman satamakaupungista. [Arvio kirjasta *Ostia, portti Roomaan*, toim. A. Karivieri & M. Meriluoto]. *Historiallinen aikakauskirja*, 119(1), 120–121.

LÄHDELUETTELO

Opinnäyte

Savolainen, P. (2001). *Finding a right way to communicate: Evaluation of communication practices in a multicultural project* [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2001878174>

Raportti

Pitkänen, S., Saarinen, T., Tuusa, M. & Harju, H. (2016). *Suorapäätössuosituksia ja kuntoutusohjauksen kehittämistä koskeva arviointitutkimus: Koppi kuntoutuksesta -hankkeen kehittävän arvioinnin loppuraportti* (Työpapereita 111). Kela. <http://hdl.handle.net/10138/172423>

Sähköinen tutkimusaineisto

European Social Survey & Ervasti, H. (2015). *European social survey 2014: Suomen aineisto* (versio 1.0) [sähköinen tutkimusaineisto]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3068>

Verkkosivu, jossa tekijä organisaatio / tekijää ei mainittu / päivämäärää ei mainittu

Google. (1.7.2021). *Google privacy policy*. <http://www.google.com/intl/en/policies/privacy/>

Apple tax: Irish cabinet to appeal EU Commission ruling. (2.9.2016). BBC News. <http://www.bbc.com/news/world-europe-37251084>

Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta. (ei pvm.). *Hallinto ja päätöksenteko*. <https://jyy.fi/mika-jyy/hallinto-ja-paatöksenteko/>

Youtube-video

Sloan, B. & Pelling, J. [Don't Hug me I'm Scared]. (19.6.2016). *Don't hug me I'm scared 6* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=dbL-NSkXnl8>

ProQuestRefworks. (8.1.2013). *RefWorks Write-N-Cite 4: Installing & logging in* [video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=IL_OyAJLpPI

Blogi

Häkkinen, T. (20.1.2016). *Parliament and the Gulf War in 1991. The History of Parliament*. <https://thehistoryofparliament.wordpress.com/2016/01/20/parliament-and-the-gulf-war-in-1991/>

LÄHDELUETTELO

Twiiitti

Colbert, S. [@StephenAtHome]. (28.4.2016). *Who is David Tennant? Yes. And vice versa. #LSSC*. VIDEO: <https://twitter.com/i/videos/tweet/725491618996867072>? [twiiitti]. Twitter. <https://twitter.com/StephenAtHome/status/725491618996867072>

Oikeuslähteet (lait, määräykset jne.)

Huomaa, että esimerkiksi lakien tapauksessa viitataan yleensä ajantasaiseen versioon, jolle ei merkitä julkaisuvuotta. Sen sijaan toisen esimerkin Opetushallituksen määräyksessä on julkaisuvuosi.

Tekijänoikeuslaki 404/1961. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2022, OPH-649-2022 (2022). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf

8 OHJEISTUS KANDIDAATINTUTKIELMASSA

8.1 Yleisohje

Kandidaatintutkielman tärkein osaamistavoite on perehtyä tutkimuksen teon ja raportoinnin eri vaiheisiin ja harjoitella näihin liittyviä taitoja. Siksi kandidaatin tutkielmassa tulee valita selkeästi rajattu aihepiiri sekä riittävän suppea tutkimuksen tavoite. Tällöin on lupa keskittyä tutkimusprosessin vaiheiden huolelliseen läpikäyntiin ja toteutukseen, sillä kandidaatin tutkielmalta ei odoteta laaja-alaista ja syvällistä asiantuntijuuden osoittamista omasta aiheesta.

Kandidaatin tutkielman laajuus on noin puolet pro gradu -tutkielmaa koskevista suosituksista. Käytännössä tämä voi tarkoittaa yhteensä noin 15 sivun laajuista työtä (pois lukien lähdeluettelo ja mahdolliset liitteet). Myös kandidaatintutkielman kirjoittamisessa hyödynnetään psykologian laitoksen tutkielmaohjeita ja valmista mallipohjaa, tutustu siis niihin ja sovelta niitä tutkielmaasi kirjoittaessa. Seuraavassa on hyvin lyhyesti kuvattu keskeiset eroavaisuudet suhteessa pro gradu -tutkielmaa koskeviin ohjeisiin.

8.2 Tiivistelmä, johdanto ja tutkimuksen toteuttaminen

Jos sinulla on aiempi tutkinto, jossa olet osoittanut kielitaitosi (esim. toisen alan kandidaatin tutkinto tai AMK-tutkinto), myös kandidaatintutkielman kypsyysnäytteenä eli maturiteettina toimii tutkielman tiivistelmä. Tällöin on erityisen tärkeää huomioida pro gradu -työtä koskevat tiivistelmäohjeet.

Johdannon pituus on kandidaatintutkielmassa noin 4–5 sivua. Muista, että jo yhden tutkimustavoitteen tai tutkimuskysymyksen (sekä mahdollisen hypoteesin) huolellinen pohjustus, muotoilu ja perustelu voi olla riittävä. Aiheen rajaamisesta kannattaa keskustella ohjaajan kanssa.

Tutkimuksen toteuttamista käsittelevä luku on kandidaatintutkielmassa noin 3–4 sivun mittainen. Se sisältää samat keskeiset osa-alueet, jotka on kuvattu pro gradu -tutkielmaohjeessa. Esimerkiksi yhden määrällisen tutkimuskysymyksen osalta kuvataan tiiviisti käytetty aineisto, keskeiset muuttujat (esim. yksi riippumaton x-muuttuja, yksi riippuva y-muuttuja ja muutama kontrollimuuttuja kuten vastaajan ikä ja sukupuoli). Analyysimenetelmä(t) kuvataan selkeästi mutta tiiviisti.

8.3 Tulokset ja pohdinta

Kuten pro gradu -tutkielmaa koskevissa ohjeissa, myös kandidaatintutkielmassa on hyvä muistaa, että Tulokset-luvun pituudelle on hyvin vaikea antaa tyypillistä pituusohjetta. Tulososan pituus riippuu erittäin paljon valitusta tutkimusotteesta (määrällinen, laadullinen) ja tutkimusotteen sisälläkin tuloksista sekä niiden määrästä, ml. mahdolliset taulukot ja kuviot. Pyri siis tiiviyyteen ja selkeyteen. Kuten muissakin osissa, tulosten raportointi on noin puolet pro gradu -tutkielman tulososan laajuudesta. Jos mahdollista, kandidaatintutkielmassa voi harjoitella esimerkiksi yhden taulukon rakentamista ja yhden kuvion piirtämistä oman tutkimuksen tavoitteisiin, aineistoon ja tuloksiin sopivalla tavalla.

Tutkielman tuloksi käsittelevä Pohdinta-luku on kandidaatintutkielmassa noin 2–4 sivua. Kuten pro gradu -tutkielman ohjeessa, pituus riippuu myös tutkielmasi kokonaisuudesta sekä aiheesi psykologian sovellusalan tyypillisestä raportointitavasta, joten keskustele tästä ohjaajasi kanssa. Kirjoita tiiviisti samoista keskeisistä osa-alueista, jotka on kuvattu pro gradua koskevassa ohjeessa:

- Esittele lyhyesti tutkimuksen päätarkoitus ja tulokset.
- Suhteuta tulokset aiempaan tietoon.
- Pohdi tutkimuksen vahvuuksia ja rajoituksia.
- Pohdi tulosten teoreettista ja käytännöllistä antia.
- Osoita jatkotutkimuksen tarpeet tutkimusalueella.
- Esitä kokoavat johtopäätökset.

LÄHTEET

- American Psychological Association (2020). *Publication manual of the American Psychological Association 2020: The official guide to APA style* (7. painos). American Psychological Association. <https://apastyle.apa.org/>
- Bem, D. J. (2021). Writing the empirical journal article. Teoksessa M. P. Zanna & J. M. Darley (toim.), *The Compleat Academic: A practical guide for the beginning social scientist* (s. 171–201). Psychology Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2004). *Tutki ja kirjoita* (10. painos). Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita* (13. osin uud. laitos.). Tammi.
- Huttunen, I., Upadyaya, K., & Salmela-Aro, K. (2024). Yläkoulun oppilaiden sosioemotionaalisten taitojen profiilit ja kouluinto koronapandemian aikana syksyllä 2020. *Psykologia*, 59(1), 38–56.
- Jyväskylän yliopisto (12.12.2023). *Näin viittaat!* <https://openscience.jyu.fi/fi/opetus/perustutkinto-opiskelijat/opiskelumateriaalit/kirjastotuutori/3-tallenna-lahteet-ja-viittaa-oi-kein/nain-viittaat>
- Jyväskylän yliopisto (ei pvm. a). *Kasvatustieteiden artikkelimuotoisen pro gradu -tutkielman pohja*. <https://www.jyu.fi/fi/opiskelijalle/kandi-ja-maisteriopiskelijan-ohjeet/opinaytteet/syventavien-opintojen-tutkielma#1614>
- Jyväskylän yliopisto (ei pvm. b). *Tekoäly tiedonhankinnassa*. <https://www.jyu.fi/fi/opiskelijalle/kandi-ja-maisteriopiskelijan-ohjeet/tiedonhankinta-ja-aineistonhallinta/tekoaly-tiedonhankinnassa>
- Kemppinen, S., & Tanskanen, J. (2023). Suomenkielisen työyksinäisyysmittarin validointi etä- ja hybridityöläisillä. *Psykologia*, 58(3), 198–219.
- Kervinen, S., & Aunola, K. (2013). Vanhempien kasvatustyylien yhteys lasten työskentelytapoihin ja niiden kehitykseen 1. kouluvuoden aikana. *Psykologia*, 48(1), 4–16.
- Kielitoimiston ohjepankki (ei pvm.). *Nimien taivutus: vieraskieliset nimet*. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/632/ohje/479> / *Aakkostus*. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/632/ohje/479>
- Kinnunen, U., Poikkeus, A-M., Kokko, K., Laakso, M-L., Metsäpelto, R-L. & Mäkikangas, A. (2004). *Tutkielmien ja tieteellisten raporttien laadintaohjeita: Psykologian opetusmoniste*. Jyväskylän yliopisto, Psykologian laitos.

- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoof, S. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Kykyri, V. L., Nyman-Salonen, P., Tschacher, W., Tourunen, A., Penttonen, M., & Seikkula, J. (2024). Exploring the role of emotions and conversation content in interpersonal synchrony: A case study of a couple therapy session. *Psychotherapy Research*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/10503307.2024.2361432>
- Känsäkoski, M., & Mononen, R. (2024). Matematiikka-ahdistus ja sen yhteys matematiikan osaamiseen kolmannella luokalla. *Psykologia*, 59(1), 57–73.
- Laursen, B., & Hoff, E. (2006). Person-centered and variable-centered approaches to longitudinal data. *Merrill-Palmer Quarterly*, 52(3), 377–389. <https://doi.org/10.1353/mpq.2006.0029>
- Metsämuuronen, J. (2011). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Gummerus.
- Niemelä, P., Lagerspetz, K., Lagerspetz, K. & Näättänen, R. (1991). *Miten kirjoitan tieteellisen artikkelin. Tieteellinen kirjoittaminen ja kansainvälinen julkaiseminen*. WSOY.
- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J., & Leskinen, E. (1997). *Tutkimusaineiston analyysi*. WSOY.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 1287/2013 (2014), Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2013. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Pohjola, M., Kykyri, V.-L., Laitila, A. & Holma, J. (2021) Moraalisen dilemman rakentuminen ja käsittely työyhteisön yhteistyön kehittämistä koskevassa konsultointikeskustelussa. *Psykologia*, 56(1), 50–66.
- Psykologia-lehti (ei pvm.). *Psykologia-lehden kirjoittajaohjeet*. <http://www.psykologia.fi/kirjoittajille/yleiset-ohjeet-kirjoittajille>
- Rantanen, J., Mauno, S., Konsti, S., Markkula, S. & Peterson, G. 2024. Vocational Meaning and Fulfillment Survey: A new tool for fostering employees' worklife balance and career sustainability. Teoksessa P. Krueger, S. André & B. van der Heijden (toim.), *Maintaining a healthy, sustainable work-life balance throughout the life course: An interdisciplinary path to a better future* (s. 205–212). Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781803922348.00039>
- Rantanen, J., Mäkikangas, A., Puukari, S., Koskela, S., Raudasoja, A., & Silvonen, J. (2023). Multifaceted investigation of occupational wellbeing profiles among guidance

- counsellors. *British Journal of Guidance & Counselling*, 52(3), 546–563.
<https://doi.org/10.1080/03069885.2023.2247547>
- Sevón, E. (2024). Kuka saa olla äiti? Itsellisen äitiyden moraaliset jännitteet. *Psykologia*, 59(1), 4–20, 88.
- Vänskä, M., Syrjämäki, A. & Minkkinen, J. (2019). *Tutkielmien ja tieteellisten raporttien laadintaohjeita: Psykologian päivitetty opetusmoniste*. Alkuperäinen Kinnunen ym. 2004 ohjeisto, jota päivittäneet myös Masonen & Lindblom vuonna 2017. Tampereen yliopisto, Kielikeskus ja yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Psykologia. https://content-webapi.tuni.fi/proxy/public/2021-10/uudistettu-graduopas-2017_fin_26082019_valmis.pdf
- Waselius, T., Wikgren, J., Halkola, H., Penttonen, M., & Nokia, M. S. (2018). Learning by heart: Cardiac cycle reveals an effective time window for learning. *Journal of Neurophysiology*, 120(2), 830–838. <https://doi.org/10.1152/jn.00128.2018>
- Weissberg, R. & Buker, S. (1990). *Writing up research. Experimental research report writing for students of English*. Prentice Hall.
- Woo, S. E. & Hofmans, J. & Wille, B. & Tay, L. (2024). Person-centered modeling: techniques for studying associations between people rather than variables. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior* 11(1), 453–480.
<https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-110721-045646>